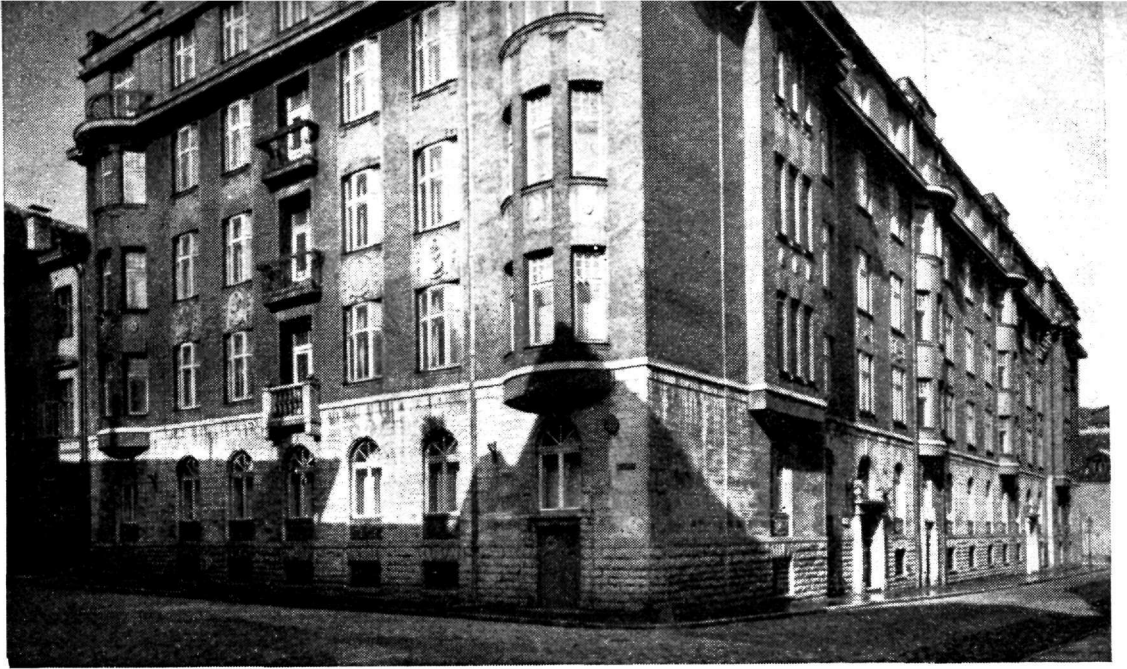

50

SOJA-

ASJANDUSE AJAKIRI

S O I D U R

A A S T A K Ä I K

XIX

1937

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI „SÕDUR“

Nr. 50 — 1937.

Sisustik:	Lk.	Sommaire:	Pages
Sõjavägede Staap kahekümne-aastane . . .	1248	20-me anniversaire de l'Etat-major de l'armée	1248
<i>E. P.</i> : Peastaabist Ülemjuhataja Staabini	1248	<i>E. P.</i> : De l'Etat-major général jusqu' à l'Etat-major du Commandant en chef	1248
<i>J. K.</i> : Sõjavägede Staabi Ohvitseridekogu elust möödunud 20 aasta jooksul	1252	<i>J. K.</i> : 20 ans de la vie du Cercle des officiers de l'Etat-major de l'armée	1252
<i>A. L.</i> : Sõjavägede Staabi reserohvitseride sektsioon	1254	<i>A. L.</i> : Section des officiers de réserve de l'Etat-major de l'armée	1254
4. Üksik Jalaväepataljon kahekümne-aastane	1258	20-me anniversaire du 4-me B. I	1258
<i>H. Vahtramäe</i> : 4. Eesti Polk 6./19. detsembrist 1917. kuni 5. aprillini 1918	1259	<i>H. Vahtramäe</i> : Le 4-me régiment estonien du 6/19 déc. 1917 jusqu' au 5 avril 1918	1259
<i>Major E. Paurmann</i> : 4. Jalaväepolk Vabadussõjas	1260	<i>Commandant E. Paurmann</i> : Le 4-me R. I. dans la Guerre d'Indépendance	1260
<i>Kapten J. Saidlo</i> : Valkla lahing 3. jaan. 1919. a.	1267	<i>Capitaine J. Saidlo</i> : Le combat de Valkla le 3 janvier 1919	1267
<i>Major E. Marguste</i> : Isiklikke mälestusi Polutšje lahingust	1271	<i>Commandant E. Marguste</i> : Souvenirs personnels du combat de Polutšje	1271
<i>Major A. Luts</i> : Reserohvitserid auastmes kõrgendamise katsetel	1275	<i>Commandant A. Luts</i> : Examen des officiers de réserve candidats de promotion au grade supérieur	1275
BIBLIOGRAAFIA:		BIBLIOGRAPHIE:	
— Poola: „Polska Zbrojna“ sept.—okt. 1937	1277	— Pologne: „Polska Zbrojna“ sept.-oct. 1937	1277
Sõjaväe elu	1281	Vie militaire	1281

Vastutavtoimetaja major **A. LUTS**.
Telefon nr. 477-20/40.

Tegevtoimetaja kapten **E. SAIDRA**.
Telefon nr. 477-20/163.

Väljaandja: „SÕDUR“, Sakala nr. 33, Tallinn.
Tegevtoimetaja kõnetunnid iga päev k. 0800—1200.
Talitus avat. iga päev kella 0800—1500 ja laupäeviti 0800—1300.
Telefon — Sõjaväe 163.
Tarvitamata ja tagasisaamiseks märkimata käsi- kirju alal ei hoita.

„SÕDURI“ TELLIMISE HIND:
Aastas — kr. 6.00.
Poolaastas — kr. 3.00.
Veerandaastas — kr. 1.50.
Üksiknumber — kr. 0.20.

KUULUTUSTE HINNAD:
Lehekülg — kr. 40.
Tekstis — kr. 60.

SÕDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI

XIX AASTAKÄIK

NR. 50

• 04. 12. 1937

Kindralleitnant J. Laidoner VR I/1 ja III/1

1. Eesti Diviisi ülem 20.12.1917 — 20.02.1918. Operatiiv Staabi ülem 14.12.1918 — 23.12.1918. Sõjavägede Ülemjuhataja 23.12.1918 — 26/27.03.1920, 1.12.1924 — 8.01.1925 ja alates 12.03.1934 kuni käesoleva ajani.

Sõjavägede Staap kahekümne-aastane.

6. detsembril s. a. pühitseb Sõjavägede Staap oma 20. aastapäeva, olles läbi teinud kõik meie sõjaväe arenemisastmed ja jagades koos meie sõjaväega kõiki mure- ja rõõmupäevi. Loodud vene revolutsiooni keerises ja karastunud elujõuliseks täismeheks Vabadussõjas, on Sõjavägede Staap järgneval rahuajal, eriti viimastel aastatel, järjekindlalt arenenud oma organisatsioonilt ja töömeetoditelt, kujunedes selliseks täiuslikuks juhtimiskeskuseks, nagu teda tunneme täna.

Suurpäeva puhul avaldame kõigepealt sügavamalt lugupidamist Sõjavägede Staabi loojale kindralmajor J. Soots'ile VR I/1, kes 1. Eesti Diviisi Staabi asutajana 1917. a. lõpul pani aluse praegusele Sõjavägede Staabile. Ühtlasi mälestame Sõjavägede Staabi ehk toleaeget Kindralstaabi ülemat Vabadussõjas, kadunud kolonel Jaan Rink'i VR I/2.

Sõjavägede Staabi rahuaja töö on lahutamatult seotud tema praeguse ülema kindralmajor N. Reek'i VR I/2, II/2 ja 3 nimega, kes oma suurte kogemuste ja raudse tahtega on tõstnud Sõjavägede Staabi võime juhtimisorganina tema praegusele tasemele.

20. sünnipäeval „Sõdur“ tervitab Sõjavägede Staapi ja tema lugupeetavat juhti kindralmajor N. Reek'i. Palju edu, õnne ja raugematut jõudu vastutusrikkas riigikaitse töös.

Peastaabist Ülemjuhataja Staabini.

Vabadussõjas loodi meie sõjavägi. Ta tegi läbi pika ja järkjärgulise organisatsioonilise arengu täiuse poole. Ühe olulisema lüli selles arenemisprotsessis moodustab vabadussõjaaegse kõrgeima sõjaväe juhtimisorgani — Ülemjuhataja Staabi väljakujunemine, kelle otsese järglasena nüüd pühitseb oma 20. aastapäeva meie praegune sõjaväe kõrgeim juhtimisorgan — Sõjavägede Staap.

Esimesi samme meie sõjaväe loomiseks ja korraldamiseks pärast Ajutise Valitsuse tegevusseastumist novembris 1918. a. tuli astuda toleaegetsel sõjaministril kindralmajor A. Larka'l. Vabatahtlike mobilisatsiooni ettevalmistamise, läbiviimise ja väeosade loo-

mise kõrval juhtimisorgani korraldamine jäi algul tagaplaanile. Oli moodustatud vaid sõjaministri kantselei mõne käsundusohvitseriga, mõned varustamist ja mobilisatsiooni korraldavad organid, kuid kindla organisatsiooniga staap jäi kujundamata. Selle loomisele asuti alates 27. novembrist, kui peaja sõjaministriks asus K. Päts ja kindralmajor Larka määrati Peastaabi ülemaks.

6. detsembriks Peastaap oli omandanud juba kindla organisatsioonilise ilme ja ta koosseisu kuulusid: suurtükiväe-, inseneriväe-, mereväe-, varustus- ja arstivalitsus, mobilisatsiooni-, rea-, inspektori-, komandandi- ja teadetejaoskond ning kantselei. All-

Kindralmajor N. Reek VR. I/2, II/2 ja 3.

*Eesti Sõjavägede Staabi ülem 28.02.1918 —
5.05.1918. Kindralstaabi ülem 1.11.1925 —
1.11.1926. Sõjavägede Staabi ülem 7.03.1934
kuni käesoleva ajani.*

organite koosseisud olid enamikus kinnitatud ja isikuline koosseis täiendamisel. Mõnede allorganite koosseisud olid paisunud võrdlemisi rohkearvulisteks, nii näiteks inseneri-vaevalitsuses oli ette nähtud 17 ohvitseri ja ametnikku. Sellele juhtis tähelepanu ka sõjaministri abi T. Jürine, kirjutades koosseisule: „Ametnikke tuleb võtta selle järele, kuidas neile tööd leidub, aga mitte korraga, enne kui kõikidel ametit ega tööd pole.“

Peastaabi organisatsioon sel kujul ei vastanud sõjaväe juhtimise sõjaaegsetele nõuetele, sest, nagu näeme, tal puudusid operatiiv-, luure- ja sideala allorganid. Selle puuduse kõrvaldamiseks Ajutine Valitsus määras 14. detsembril polkovnik J. Laidoneri Operatiivstaabi ülemaks, kellele allutati kõik rindel teotsevad väeosad. Operatiivstaabi ülemal tuli asuda vägede juhtimi-

sele väga raskes olukorras, kus rindel taanduvate vägede lahinguvõime tõstmine ja vastupanu organiseerimine nõudis kogu tähelepanu, kuid ühtlasi tuli alles leida endale kaastöölisi ja luua operatiivse juhtimise organ.

Operatiivstaabi ülemale oli selge, et kui temale alluvad ainult rindel asuvad väed, kuid nende täiendamist, varustamist jne. teostavad temale mittealluvad organid, kõik organid aga alluvad sõjaministrile, kes peaministrina niigi on tööga üle koormatud, siis on raske kokkukõlastada kõiki edukaks sõjategevuseks vajalikke jõupingutusi. Kuna vastase kiire edasitung oli viinud ka poliitilised ringkonnad arusaamisele, et ohu vältimiseks on vajalik võimu keskendada, siis 23. detsembril Ajutise Valitsuse otsusega kutsuti ellu Sõjavägede Ülemjuhataja insti-

tuut. Sõjavägede Ülemjuhatajaks määrati polkovnik Laidoner. Seejuures korraldati ümber kogu sõjaväe juhtimise organisatsioon, nii et Sõjavägede Ülemjuhatajale allusid otseselt: 1. diviis, 2. diviis, Merejõudude juhataja, Soomusrongide juhataja, Sisekaitseülem, Operatiivstaap, Peastaap, Varustusvalitsus, Sõjaväe Tervishoiuvalitsus ja Sõjaväeprokurör. Siit peale algas juba nii väekoondiste, väeosade kui ka kõrgemate juhtimisorganite kavakindel organisatsiooniline väljaarendamine.

Tegelikuks vägede juhtimisorganiks Sõjavägede Ülemjuhatajale pidi kujunema Operatiivstaap. Tema ülesanded ja funktsioonid polkovnik J. Laidoner ise defineeris ettepanekus Sõjavägede Ülemjuhataja instituudi loomiseks järgmiselt: „Väerinnetel olevate maa- ja merejõudude juhatamine, teedeministeeriumiga läbikäimine raudtee, posti ja telegraafi pruukimise üle sõjalisteks otstarveteks ja sõjatsensuur sünniks Operatiivstaabi läbi.“ Operatiivstaabi ülemaks ja seega oma lähemaks kaastööliseks polkovnik J. Laidoner valis alampolkovnik J. Sootsi, kes asus staabi ümberorganiseerimisele ja täiendamisele vajalikkude tööjõududega. Samuti tegi Sõjavägede Ülemjuhataja Peastaabi ülemale ülesandeks staap ümber organiseerida, koosseisud vähendada ja kinnitamiseks esitada.

Operatiivstaabi ja Peastaabi ümberorganiseerimine teostus rasketel taandumisperioodi lõpupäevadel rõõbiti sihikindla juhtimise ja vägede organiseerimise töödega. 6. jaanuaril 1919. a. kinnitati Sõjavägede Ülemjuhataja poolt Operatiivstaabi ja Peastaabi uued koosseisud. Tegelikult oli selleks ajaks juba nende ümberkorraldamine lõpule viidud ja isikuline koosseis peagu täielikult komplekteeritud.

Kinnitatud koosseisu kohaselt Operatiivstaap koosnes operatiiv-, maakuulamise, teadetekogumise, sõjaväe liikumise ja sidete jaoskondadest. Kui tutvuda lähemalt Operatiivstaabi koosseisuga, siis nähtub, et meie tollaegne operatiivse juhtimise keskus oli: 1) kaunis väikesearvuline — kõigest 13 ohvitseri ja 4 ametnikku, Sõjavägede Ülemjuhataja ja staabi ülem kaasa arvatud; 2) hoopis noor oma isikuliselt koosseisult — ainult Sõjavägede Ülemjuhataja ja staabi ülem vanemohvitserid, 3 kaptenit ja teised kõik nooremates auastmetes; 3) puudulik oma ettevalmistuselt sellele tööle — ainult Sõjavägede Ülemjuhataja, staabi ülem ja operatiivjaoskonna ülem (kapten P. Lill) kõrgema sõjalise eriharidusega ja staabiteenistuse staažiga, kolm tööjõudu staabis või vähemalt oma erialal teeninud, kõik teised vähikud

staabiteenistuses kui ka erialal. Et see oli nii, seda tingis paratamatus — meie sõjaväes üldse oli tol ajal vähe otstarbeka ettevalmistusega või kogemustega staabi tööjõude. Tuli valida kaastööliseks vaid noori, energilisi ohvitseri, kellest oli loota, et nad kohanevad ja töös viluvad. Siit on ka selge, milliseid raskusi ja pingutusi tuli kanda tol ajal vägede juhtimisel nii Sõjavägede Ülemjuhatajal kui ka Operatiivstaabi ülemal vilunud kaastöölise ja hästi funktsioneeriva staabi puudumisel; algul tuli isegi enamik direktiive ja korraldusi kirjutada oma käega.

Peastaap tol ajal koosnes rea-, inspektori-, mobilisatsiooni-, suurtükiväe-, inseneriväe ja komandandi - jaoskondadest ning kantseleist. Isikuline koosseis 22 ohvitseri ja sõjaväeametnikku.

Selliselt organiseeritud kõrgemate juhtimisorganite kaudu teostuski meie vägede juhtimine ja korrastamine meie vastupealetungil ja järgnevate kaitselahingute algul. Jaanuarikuu kestel täiendati vaid Operatiivstaabi topograafia jaoskonna, trükite töde sõjakontrolli ja Vabadussõja Muuseumi juurdeloomisega, kuna Peastaabi suurtükiväe jaoskonnast moodustati iseseisev Suurtükiväe Valitsus alluvusega otseselt Sõjavägede Ülemjuhatajale.

Ajajooksul ilmnes, et sel juhtimise organisatsioonil on oma puudusi, millistest peamine see, et Sõjavägede Ülemjuhatajale allus otseselt väekoondiste kõrval palju iseseisvaid asutisi. Nende pahede kõrvaldamiseks asuti juhtimisorganite ümberkorraldamisele. 23. veebruaril 1919. aastal ilmus järgmine Sõjavägede Ülemjuhataja käskkiri:

Sõjavägede Ülemjuhataja Päevakäsk
nr. 78

Tallinnas, 23. veebruaril 1919.

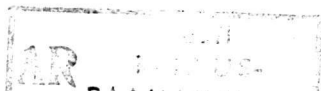
§ 1.

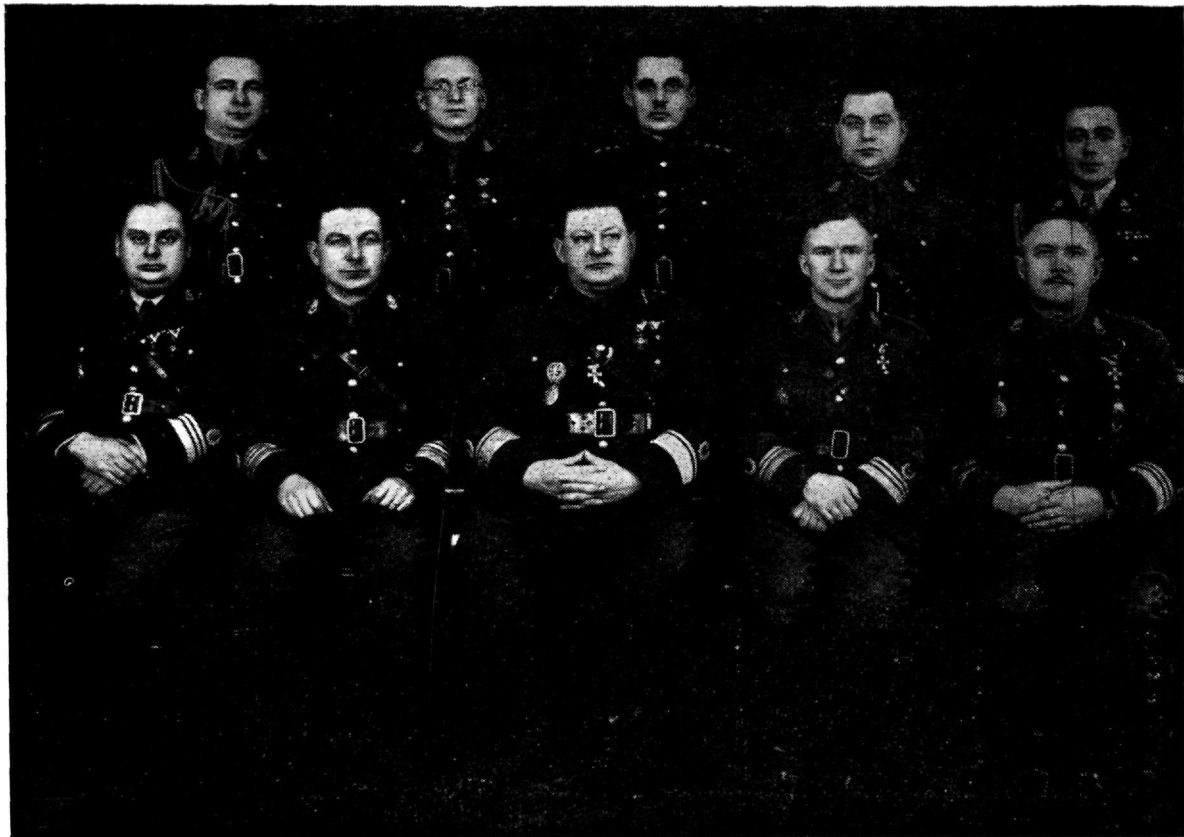
Et sõjaväe juhatust paremini korraldada, käsen asutada Ülemjuhataja Staabi.

Ülemjuhataja Staabi alla käivad: Kindralstaabi Valitsus, Korraldusvalitsus, Suurtükiväe Valitsus, Inseneriväe Valitsus, Kohtu Valitsus ja Ülemjuhataja Staabi kantselei.

Operatiivstaap nimetatakse ümber Kindralstaabi Valitsuseks, Peastaap (peale mobilisatsiooni osakonna) nimetatakse ümber Korraldusvalitsuseks. Mobilisatsiooni osakond jääb Sõjaministri abi käsutada.

Sõjavägede Ülemjuhataja
kindralstaabi kindralmajor Laidoner.

Sõjavägede Staabi ülem ühes oma tahimate abulistega.

Istuvad vasakult: I osak. ülem kol. ltn. J. Soodla VR II/2 ja 3, Sv. St. ülema II abi kol. O. Plaks, Sõjav. Staabi ülem kindralmajor N. Reek VR I/2, II/2 ja 3, II osak. ülem ühtlasi Sv. St. ülema I abi aj. kt. kol. ltn. R. Maasing VR I/3, Topo-Hüdrogr. os. ülem kol. ltn. E. Ahman VR I/3; seisavad vasakult: VI osak. ülema kt. major A. Luts, III osak. ülem kol. ltn. V. Karing VR II/3, IV osak. ül. aj. kt. kol. ltn. A. Rehtlane, V osak. ülem kol. ltn. T. Lango, Sidepat. ülem, ühtlasi sv. sideülema kt. major R. Tomback VR I/3.

Ülemjuhataja Staabi ülemaks Sõjavägede Ülemjuhataja määras endise Operatiivstaabi ülema polkovnik Sootsi, Kindralstaabi Valitsuse ülemaks — 1. diviisi staabi ülema alampolkovnik Rink'i, Korraldusvalitsuse ülemaks — kapten Lill'i, Inseneriväe Valitsuse ülemaks leitnant Pentson'i, Suurtükiväe Valitsuse ülemaks jäi edasi kindralmajor Londen ja Kohtu Valitsuse ülemaks — mitšman Nirk.

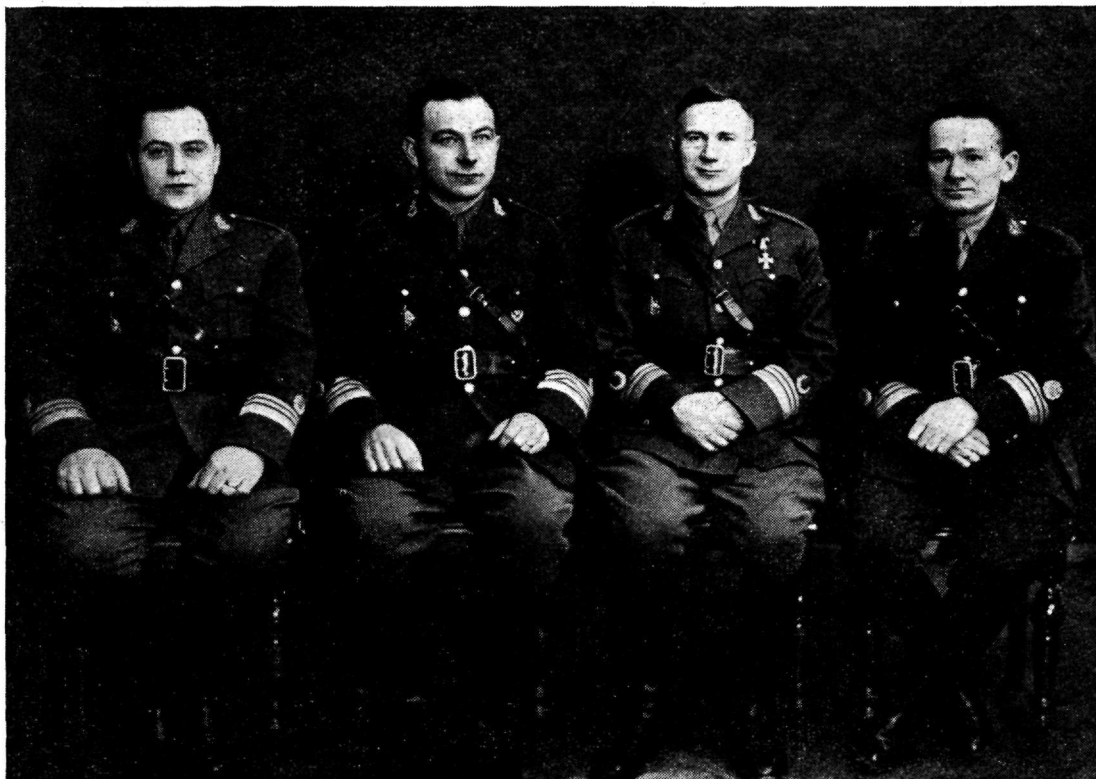
Vajalikud sisemised ümberkorraldused viidi läbi ja järkjärgult kuni 15. aprillini kinnitati Sõjavägede Ülemjuhatajalt kõikide Ülemjuhataja Staabi alloranite koosseisud.

Uute koosseisude kohaselt, Ülemjuhataja Staabi kitsamas mõttes moodustasid Ülemjuhataja Staabi ülem oma käsundusohvitseridega ja kantselei. Kindralstaabi Valitsus koosnes operatiiv-, maakuulajate, teadetekogumise, sõjaväe liikumise ja si-

dede osakonnast, trükitööde sõjakontrolljaoskonnast, Vabadussõja Muuseumist ja ajakirja „Sõdur“ toimetusest. Korraldusvalitsuses olid: kantselei, inspektori- ja topograafia-osakond, rea- ja Ülemjuhataja Staabi komandandi jaoskond. Suurtükiväe Valitsuses, Inseneriväe Valitsuses ja Kohtu Valitsuses jaotust allorganiteks polnud. Kõik need asutised kokku aga moodustasid Ülemjuhataja Staabi laiemas mõttes — meie sõjaväe kõrgema juhtimisorgani väljaarenenud kujul, milles Vabadussõja lõpuni teostati veel vaid vähemaid tähtsusetu muudatusi.

Ülemjuhataja Staabi otstarbekohane väljaarendamine Vabadussõjas oli üks olulisi tegureid sõja võidurikkaks lõpetamiseks, sest ka geniaalseim väejuht ei saa oma tahet ellu viia, kui tal puudub hästifunktsioneeriv juhtimisorgan — staap.

E. P.

Sõjavägede Staabi Ohvitseridekogu juhatus.

V a s a k u l t : kol. ltn. T. Lango, kol. O. Plaks (esimees), kol. ltn. R. Maasing VR I/3 ja kol. ltn. J. Kajak VR I/3.

Sõjavägede Staabi Ohvitseridekogu elust möödunud 20 aasta jooksul.

Palju aega ja vaeva nõudis Eesti rahvusväeosade organiseerijatelt, et nõutada end. Vene sõjaväe võimudelt luba koondada kõiki formeeritud ja formeeritavaid Eesti rahvusväeosi ühise kõrgema juhatuse alla. Detsembrikuu algul 1917. a., vaatamata ametliku loa puudumisele vene võimudelt, koondati siiski kõik rahvusväeosad diviisiks ning moodustati 6. detsembril ka diviisi staap.

Eesti diviisi staap, kui Eesti sõjaväe esimene kõrgem juhtimisorgan, on seega praeguse Sõjaväe Staabi loomulik eelkäija ning selle staabi asutamispäev — 6. detsember — on ka Sõjavägede Staabi aastapäev.

Eesti diviisi staabi ohvitseridekogu asutamise ja olemasolu kohta 1917. a. andmeid ei leidu. On tõenäoline, et staabi ohvitseridekogu ei olnudki, sest selle asutamine oleks võinud tekitada tolelaegsete meeleolude juures raskusi ja arusaamatusi. Ku-

na aga kokkutuleku, samuti ka toitlusalala korraldamise järgi tunti vajadust, siis asutati 1917. a. detsembrikuu lõpul diviisi staabi juures köök ja söögituba, kus koos einetati, vesteldi ja õpiti üksteist tundma.

Pärast Tallinna okupeerimist Saksa sõjavägede poolt asusid Eesti sõjaväe juhid läbirääkimistele okupatsiooni võimudega Eesti sõjaväe säilitamiseks. Nõusolek selleks saavutati Põhja-Eesti kohta.

Eesti sõjaväe juhtimiseks moodustati Eesti Sõjaväe Staap, mille päevakäsk nr. 1 ilmus 28. veebruaril 1918. a.

1918. a. märtsikuus tekkis Eesti Sõjaväe Staabi ohvitserkonnas kavatsus koonduda korporatiivselt ja asutada staabi ohvitseride kasiino, mis ka teostati 11. märtsil staabi ruumides kokkukutsutud koosolekul. Säilinud dokumentides nimetatakse seda koondist „Eesti Sõjaväe Ohvitseride Casino“ ja „Staabi Ohvitseride Klubi“, kuid

mõnikord ka „Staabi Ohvitseride kogu“. Kogul olid oma organid: „Casino Ajutine Juhatus“, „Casino Majajasa“ ja „Casino Raamatukogu korraldaja“.

Kogu ruumideks olid endise Vene Mereväe Ohvitseride Klubi ruumid Kadriorus.

Kogu tegevuse iga oli aga üsna lühike. Juba 5. aprillil 1918. a. korraldatud koosolekul arutati küsimusi, mis olid üles kerkinud seoses Eesti sõjaväe laialisaatmisega ja seega ka kogu tegevuse lõpetamisega. Sellel koosolekul otsustati asutada Ohvitseride Büroo, kelle ülesandeks oleks hõlbustada sidepidamist laialisaadetava staabi

1918. a. Peastaap ja selle kõrvale detsembrikuus Operatiivstaap.

Nii Peastaabi kui ka Operatiivstaabi ohvitseridel oli niivõrd palju tööd, et ei saadud asuda ohvitseridekogu loomisele. Küll aga tehti katse avada ohvitseride kasiino, et luua vähegi soodsamaid võimalusi keskasutistes teenivate ohvitseride toitlustamiseks.

Peastaabi ülema nõusolekul avatigi 7. detsembril 1918. a. Harju tän. nr. 19 „Ohvitseride Ühine Kasiino“. Kasiinot kasutati keskasutiste ohvitseride poolt kaunis rohkesti.

Sõjavägede Staabi Ohvitseridekogu reservohvitseride sektsiooni juhatus.

Istuvad vasakult: res. mjr. V. Fiskar, res. kpt. A. Terras, res. kpt. A. Assor, res. kpt. F. Tannebaum VR II/3; seisavad: res. kpt. A. Randveer ja res. kpt. V. Arak VR I/3.

ohvitseride vahel. Kavatseti pidada veel koosolek järgmisel päeval, s. o. 6. aprillil 1918. a., kuid seda ei saanud teostada, sest okupatsiooni võimud ei annud selleks enam võimalust. Seega likvideerus Eesti Sõjaväe Ohvitseride Casino.

5. aprillil 1918. a. valitud Ohvitseride Büroos koostati ohvitseride nimekirjad andmetega elukoha ja tegevuse kohta. Neid nimekirju täiendati uute andmete saabumisel ja anti ka teateid soovijaile. Peale selle Ohvitseride Büroo püüdis toetada vaesemate ohvitseride perekondi ja selleks vajalikkude sissetulekute hankimiseks korraldas maikuu lõpul või juunikuu algul maksulise peo „Estonias“.

Saksa okupatsiooni lõppedes asuti Eesti Rahvaväe formeerimisele ning selle juhtimisorganina kutsuti ellu novembrikuus

Sõjavägede Ülemjuhataja Staabi loomisega 24. veebruaril 1919. a. läksid Peastaap ja Operatiivstaap Ülemjuhataja Staabi koosseisu, kusjuures Peastaap ümber nimetati Korraldusvalitsuseks ja Operatiivstaap — Kindralstaabi Valitsuseks.

Ka Ülemjuhataja Staabis teenivad ohvitserid omaette ohvitseridekogu ei moodustanud, vaid tol ajal teotes Tallinna Garnisoni Ohvitseride Ühiskasiino ja hiljem Tallinna Garnisoni Ohvitseridekogu.

Alles 20. detsembril 1920. aastal peeti Sõjavägede Staabis (mis moodustati Sõjavägede Ülemjuhataja instituudi likvideerimisel) teenivate ohvitseride koosolek ohvitseridekogu asutamiseks ja juhatuse valimiseks. Tol ajal kuulusid Sõjavägede Staabi Ohvitseridekogusse Kindralstaabi Valitsuses, Korraldusvalitsuses, Väeliikide Ins-

pektuurides, Sõjaväeringkonna Kohtus, Sõjaväe Prokuratuuris, Sõjaväe Õpetuskomitees ja Sõjaministeeriumi Juriskonsultuuris teenivad ohvitserid ning Sõjaministri juures teenivad ohvitserid. 1. oktoobril 1921. a. tulid veel juurde Sõjaväe Tervishoiuvalitsuses teenivad ohvitserid. Nagu sellest nähtub, on Sõjavägede Staabi Ohvitseridekogu juba selle asutamisest saadik liitkogu ja püsib sellisena ka tänini. Aja jooksul lahkusid Sõjavägede Staabi Ohvitseridekogust ja asutasid oma iseseisva kogu Sõjaringkonnakohtus ja Sõjaprokuratuuris teenivad ohvitserid (1927. a. kevadel), kellega liitusid 1929. a. sügisel ka Sõjaministeeriumi Juriskonsultuuri ohvitserid. Sama aasta lõpul asutasid oma iseseisva kogu ka Topo-Hüdrograafia Osakonnas teenivad ohvitserid.

Vabadussõjale järgnevatel aastail, s. o. Sõjavägede Staabi Ohvitseridekogu asutamise algaastail on kogu tegevus võrdlemisi tagasihoidlik. Aastate möödudes aga võtab tegevus hoogu. Tuntakse vajadust teenistusest vaba aja ärakasutamiseks ja kõigi kogusse kuuluvate mitmesuguste asutiste ohvitseride ühiseks pereks liitmiseks. Eriti intensiivseks kujuneb kogu tegevus 1924. aastast alates. Iga aasta peetakse 3—4 üldkoosolekut, kus igakülgset arutatakse mitmesuguseid kogu elusse puutuvaid küsimusi. Kutsutakse ellu spordiringid, meelelahutuse komisjon ja muid toimkondi. Õige sageli korraldatakse klubi- ja koosviibimiseõhtuid, kus õpitakse üksteist mõistma ja mis aitavad kaasa mitmekesisel ametaladel

teotavate kogu liikmete ühiste arusaamiste kujunemisele. Klubiõhtutel peetakse referaate mitmesugustel teemadel ja vahetatakse nende puhul mõtteid. Peale selle korraldatakse ekskursioone pealinna vaatamisväärsustega ja ümbruskonnaga tutvumiseks eriteadlaste juhtimisel.

Alates 1929. aastast üüratakse igal talvel Kaitseliidu võimlat, mis leiab kogu liikmete poolt järjekindlat kasutamist.

Muud spordiharude hulgas harrastatakse talve hooaegadel ka veeremängu, milleks 1929. a. moodustatakse oma veeremängugrupp, kes korraldab võistlusi nii omavahelisi kui ka teiste pealinnas asuvate veeremängu organisatsioonidega.

Laskespordi harrastamiseks on kogu liikmed koondunud Sõjaministeeriumi keskasutiste ohvitseride laskespordi ühingusse.

Alates 1930. aastast teotseb igal suvel Pirital suvekodu, milleks üüratakse vastavad ruumid. Suvokodus on võimalus soovijatel ööbida ning suvekodu pakub kogu liikmetele soodsaid võimalusi veeta teenistusest vaba aega värskes õhus ja harrastada mitmesugust maa- ja veesporti. Seejärel omab suvekodu suure tervishoiulise tähtsuse staabis teenivate ohvitseride suhtes.

Eespool tähendatud tegevusalad on möödunud aastate jooksul Sõjavägede Staabi Ohvitseridekogu elus kujunenud kandvamateks ning oma liikmete vaimsete huvide rahuldandamiseks ja kehaliste võimete arendamiseks tahab kogu tegevus taotlema ka tulevikus.

J. K.

Sõjavägede Staabi reservohvitseride sektsioon.

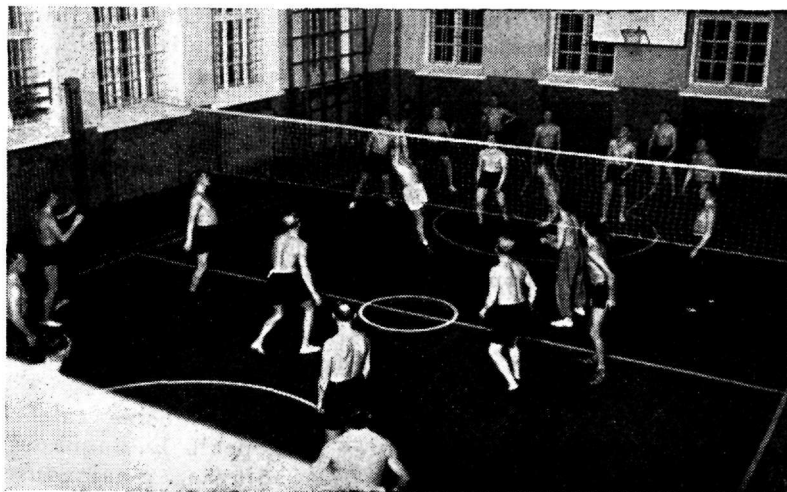
Sõjavägede Staabi 20. aastapäeva puhul on põhjust peatuda ka sama staabi ohvitseridekogu reservohvitseride sektsiooni kujunemisel, arenemisel ja õppetööl.

Vabariigi Ohvitseride Keskkoogu juhatuse üleskütse reservohvitseridele 29. aprillist 1933. a., milles kutsutakse reservohvitseride koonduma väeosade ja asutiste ohvitseridekogude juurde ja looma nende kogude juurde reservohvitseride sektsioone, leidis reservohvitseride peres kõikjal elavat vastukõla. Juhitud tahtest luua sidemeid tegevteenistuses seisva ohvitserkonnaga ja soovist sammuda kaasa areneva sõjateadusega, ilmusid 23. mail 1933. a. Sõjavägede Staabi kuuluvatest ja sinna kuulunud vanematest reservjuhtidest

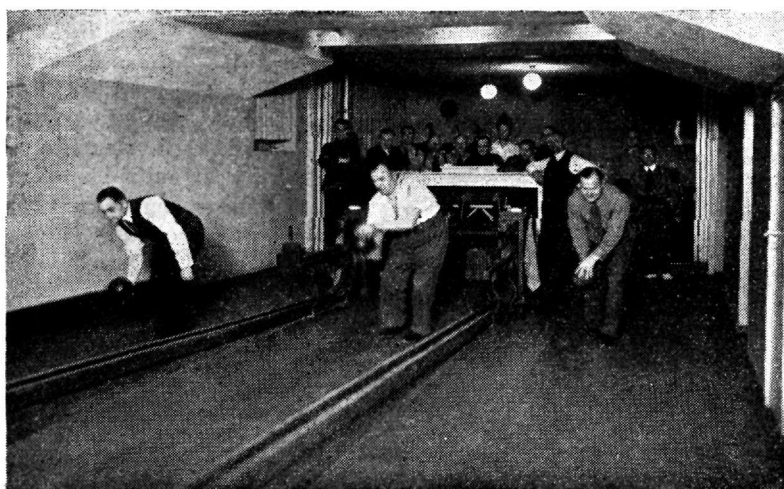
Sõjavägede Staabi Ohvitseridekogu reservohvitseride sektsiooni asutamise koosolekule 60 reservohvitseri. Koosolekul otsustati asutada Sõjavägede Staabi Ohvitseridekogu reservohvitseride sektsioon ja valiti sektsiooni juhatuskoosseisus: juhatuse esimees res.-major H. Tuksam VR I/3, abiesimees res.-kapten A. Assor, juhatuse liikmed — res.-major R. Palm VR I/3, res.-kapten F. Tannebaum VR II/3, res.-kapten A. Terras, res.-n.-leitn. H. Vismann VR I/3.

Sõjavägede Staabi Ohvitseridekogu ja reservohvitseride sektsiooni juhatus algusest peale pani suurt rõhku tegevteenistuse- ja reservohvitseride üksteisele läheneamisele ja vastastikusele tundmaõppimisele.

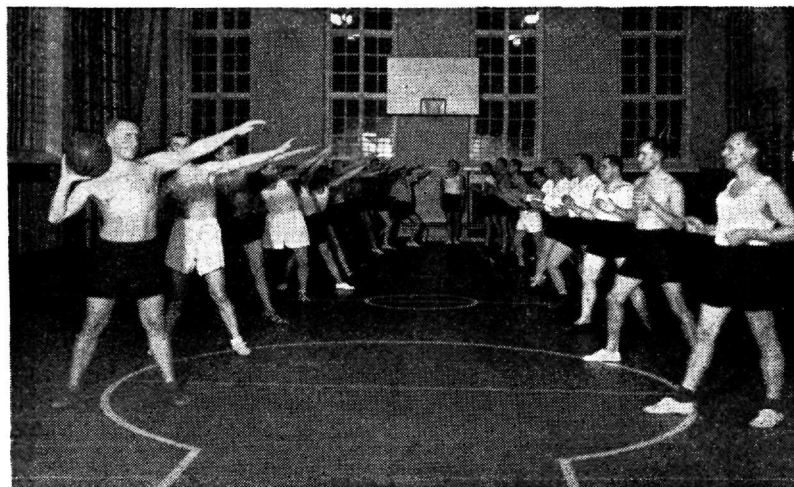
Pilte Sõjavägede Staabi Ohvitseridekogu sportlikust tegevusest

Võrkpallimängu harjutusel

Moment veeremängult

Võimlemise harjutus täispallidega

sele. Sellel otstarbel korraldati rohkel arvul perekonnaõhtuid ja pidulikke koosviibimisi mitmesugustel tähtpäevadel. Samal ajal tegid Ohvitseridekogu ja sektsiooni juhatused jõupingutusi reservohvitseride sõjaliste teadmiste värskendamise alal. Sellel otstarbel peeti rida loenguid ja korraldati õppe- ning huvimatku. Sektsiooni õppetööd juhtis üldiselt Ohvitseridekogu juhatus kuni 1936. a. novembrikuuni, millal ilmus Sõjavägede Ülemjuhatajalt kinnitatud „Juhend reservohvitseride sektsioonide õppetööks.“ Nimetatud juhendiga määrati kindlaks sektsioonidesse koondunud reservohvitseride õppetöö eesmärk, õppetöö käik ja õppuse teostajad. Kui varem reservohvitseride sektsioonide õppetööd juhtis Ohvitseridekogu juhatus, siis nüüd eespoolnimetatud juhendiga pandi see väeosade peale. Sõjavägede Staabi Ohvitseridekogu reservohvitseride sektsiooni õppeala korraldamine pandi Sõjavägede Staabi ülema poolt sama staabi VI osakonna peale.

Kuna selleks ajaks 1936./37. õppeaastast oli tegelikult järele jäänud ainult pool aega, siis koostati ainult pooleaasta õppekava. Õppekava koostamisel osakond võttis aluseks juhendis toodud nõuded, Sõjavägede Staabi ülema vastavaid juhatusi ning reservohvitseride sektsiooni soovet. Selle õppekava kohaselt sektsiooni pooleaasta õppetöö kujunes:

- meie sõjaväe eeskirjade ja määrustikkudega tutvumiseks;
- praktiliseks õppuseks meie jalaväeüksuste koosseisu, relvastuse ja rivistuste tundmaõppimiseks ja
- teadmiste värskendamiseks praktiliselt teostatud taktikalisel harjutusel.

Kogu see õppetöö kandis rohkem informatsiooni laadi, sest oli vajalik anda reservjuhile kõigepealt ülevaade sellest. missugused eeskirjad on meil kasutamisel ja kust ühe või teise küsimuse kohta võib leida vastust, samuti oli vajalik anda üldpilti ja ettekujutust meie jalaväe rivistuste koosseisust, relvastusest ja rivistusest selleks, et oleks võimalik asuda lahendamata taktikalisi ülesandeid jne. Sektsiooni edaspidise õppetöö eesmärgid ja käik leiavad väljendust sektsiooni 1937./38. a. õppekavas. Selles õppekavas taotletakse seda põhimõtet, et loengute, ekskursioonide, taktikaliste harjutuste jne. kõrval tuleb sektsiooni liikmetel õppeaasta vältel kindlalt omandada teadmisi ja oskusi ühel

teataval erialal. Käesoleval õppeaastal on määratud selleks alaks g-asjandus. G-asjanduse tundmaõppimiseks ei piirduta nüüd enam tavalise ühetunnilise informatsiooni loenguga, vaid selleks on ette nähtud rida loenguid ja praktilisi harjutusi gaasikaitse abinõudega individuaal- ja kollektiiv-gaasikaitse alal nii ruumis kui maastikul.

Osakonnal on olnud ka teatavaid raske õppetöö korraldamisel, sest osakonnal puuduvad vajalikud õppevahendid, ruumid ja peajasjalikult relvad ja tihti ka vajalikud õppejõud. Kuid väeosad on osutanud osakonnale selles suhtes heatahtlikku vastutulekut ja on lubanud edaspidigi kaasa aidata sellel alal, andes õppetöö teostamiseks abitööjõudu, õppeabinõusid ja relvi.

Olgu siinkohal tänuga meelde tuletatud selles mõttes kõigepealt Lahingukool, Pionieripataljon ja sõjaväe g-asjanduse juhataja.

Sektsiooni liikmed on õppuste vastu üles näidanud küllaldast huvi. Päris selge on see, et 100% osavõttu õppustest ei võigi nõuda, kui silmas pidada seda, et Sõjavägede Staabi Ohvitseridekogu reservohvitseride sektsiooni on koondunud väga suurel määral riigi-, omavalitsuse ja teisi tegelasi, kellel õppustele ilmumine oma otseste ülesannete täitmise tõttu tihti on takistatud. Peale selle kuuluvad sektsiooni rida vanemaid erus olevaid ohvitseri, kellel juba tervislikult on raske kõiki õppusi kaasa teha. Kuid ka siin võib näha püüdmist ja tahet ennast sõjaasjanduses täiendada ja kaasa aidata riigikaitse väljaõppe töös.

Peab märkima, et sektsiooni õppetöö edukale teostamisele on väga suurel määral kaasa aidanud praegune sektsiooni juhatus, kuhu kuuluvad: juhatuses esimehena res.-kapten A. Assor, abiesimehena res.-kapten A. Terras ja liikmetena res.-major V. Fiskar, res.-kapten F. Tannebaum VR II/3, res.-kapten V. Arak VR I/3 ja res.-kapten A. Randveer.

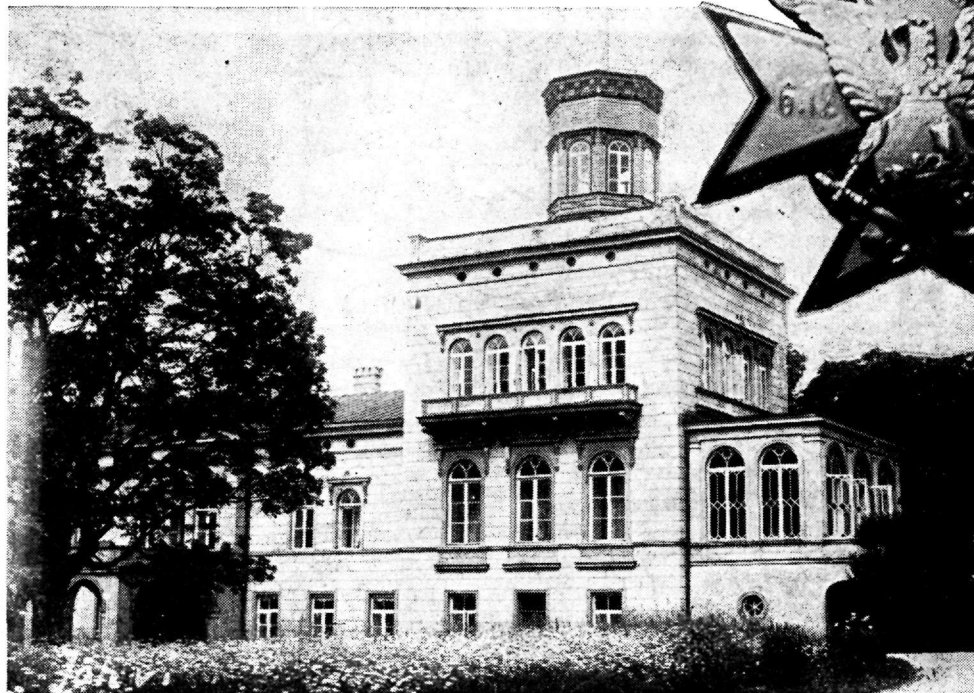
Sektsioon on praegu koondanud oma ümber 85 liiget.

Sõjavägede Staabi Ohvitseridekogu reservohvitseride sektsiooni tegevuse aeg ei ole olnud pikk, kuid rahuldusega tuleb tunnustada, et sellegi lühikese ajaga on suudetud palju korda saata. On üles näidatud palju püüdmist ja head tahet, mis lubab eeldada, et sektsiooni töö ka tulevikus osutub hoogsaks ja tulemusrikkaks.

A. L.

1. Šeff ja Sõmini ainuke abi; eraelus lastevanemate president. Kui kord otsustab, siis on ot-sustatud. — 2. „Ükskord... jahil... vaatan, koer liputab saba. Mõtlen, ph... narr... mis sa jänesid luurad. Vaatan, tõuseb püü. Lasen, oli ikka jänes.“ Muide vorbib seadusi põhi-mõttel: paragrahv olgu tehtud nii, et temast ise saaks üle seaduslikul alusel. — 3. Uhe käega aitab ülemust, teisega juhivad osakonda. Informatsiooni kogub, kuid ei jaga. — 4. „Seesamune, kpt. R...“, te uurige seda T... operatsiooni ja kandke mulle pärast ette, kumb pool võitis.“ Muide nõuab, et igas asjas olgu oma põkimõte. — 5. Mina ahman, sina ahmad, tema ahmab (nii, et päris eestipärane nimi)... mägesid, orgusid ja sügavustest kõlaloodiga rauamulda möödus 1:52. — 6. „Pensioni jah! Ega seda nii kergesti ei saa. Ja kui surma saad, ega siis ka ei saa. Ütleme, kui kivi kukub katusel peale enne kella 8-at, siis ei saa — sa ei ole veel teenistuskohuste täitmisel; saad sa aga surma homm. kell 8 ja 1 sek., vaata siis võid pensioni paluda.“ — 7. Renesco, ainuke tõsine rivimees staabis. — 8. Levitab sõjakunsti ja muu sõjateaduse aabitsaid põhimõttel: mida lihtsam asi, seda enam vajatakse selgitust. Staabis peaaegu ainuke jalamees. — 9. Liikumise juht. On tagala organiseerimisega jõudnud tagala taha. — 10. „Ei noh! Tõsi jah. Mis nad s... seletavad. Pataljonis on hobuseid küll. Pole neil rohkem vaja.“ Algul organiseerib koosseise ikka ideeliselt. On arvamisel, et kui Taara aitab, siis jätkub seda tööd igavesti.

4. Üksik Jalaväepataljon kahekümne-aastane.

20 aasta eest pandi alus meie neljandale lahinguväeosale, kelle järeletulijana 4. Üksik Jalaväepataljon pühitseb 6. detsembril oma kahekümnendat sünnipäeva.

Loodud vene revolutsiooni keerises Tallinnas ja taassündinud Vabadussõja alates Narvas, sai 4. Jalaväe Polgule osaks au astuda esimese väeosana võitlusse Eesti iseseisvuse eest. Võideldes vaenlase ülekaalukate jõududega ja avaldades visa vastupanu igal soodsal maastikujoonel aitas 4. Jalaväe Polk kaasa aega võita Eesti sõjaväe loomiseks ning vastupealetungi korraldamiseks, et siis ka ise julgelt kaasa aidata Põhja-Eesti vabastamiseks vaenujõududest. Oma mehise tööga 4. Jalaväe Polk kindlustas igavesti Vabadussõja ajalukku helkja mälestuse oma ja sellega ka Eesti rahva kangelasmeelsest heitlusest.

Oma rahuaegse kodu 4. Jalaväe Polk leidis Jõhvis, kus suure andumuse ja tahtega jätkab vastutusrikast ülesannet, valmistades ette tublisid riigikaitsejaid sõjaväele.

Suurpäeva puhul soovib „Sõdur“ 4. Jalaväe Polgu väärikale järeletulijale 4. Üksikule Jalaväepataljonile ja tema lugupeetavale juhile palju edu ja raugematut jõudu edaspidiseks kodukaitse tööks.

4. Eesti Polk

6./19. detsembrist kuni 5. aprillini 1918.

H. Vahtramäe.

Tormikeerises 1917. aastal sündis Eesti rahvusväeosade loomine. Kõigil oli tunne, et meie saatuse on kaalul. Millises suunas sündmused arenevad, see oli küll selgusetu, aga et eesti rahvas vajab jõudusid ja kaitset, selle üle ei kahelnud keegi ja see teadmine koondas eesti sõjamehi, hoolimata takistustest.

Teiste Vene võimude kõrval oli enamlaste võim meie rahvusväeosade loomise vihaseim ja kangeim vastane. Just pärast seda, kui Vene Ajutine Valitsus Peterburis oli 25. okt. (u. k. 7. nov.) 1917. a. kukutatud ja enamlased võimu oma kätte haaranud, tuli asudagi 4-da Eesti Polgu formeerimisele.

1. Eesti diviisi ülema käskkiri ilmus 6./19. dets. 1917; sellega määrati ka 4-da polgu ülem ja temale tehti ülesandeks asuda Rakveres polgu formeerimisele. See kuu-päev on saanud ka 4-da polgu järeltulija, 4-da üksiku Jalaväepataljoni aastapäevaks.

Pärast seda, kui enamlased Peterburis Ajutise (Kerenski) valitsuse olid kukutanud, algas nende poolt võimu ja asutiste ülevõtmine. Päeval, mil polgu ülem jõudis Rakverre, enamlased katkestasid seal Maakonna-valitsuse tegevuse. Seega, ühes polgu formeerimisega algas võitlus enamlastega ja Rakvere maakonda paigutatud vene sõjaväelastega. Oli selge, et polgu peamiseks ülesandeks on võimule pääsenud enamlastele mitte alistuda ja kaitsta Virumaad vene väeosade rüüstamiste vastu. Nimelt oktoobrikuust saadik 1917. a. asus Virumaal Vene lõunarindelt ümberpaigutatud 49. korpus, kes oli õige demoraliseerunud. Viru Maakonna-valitsuse nõudmisel kaitseks vene väeosade rüüstamise vastu juba varem saabunud 3. Tallinna eraldi polgu ja Tartu tagavarapataljoni roodud määrati diviisiülema poolt 4. polgu aluskaadriks ja nendest moodustati I ja II pataljon, kummaski 4 roodu.

3. jaanuaril 1918 määrati 4. polgu koosseisu veel Paides asuv 2. Eesti polgu 4. pataljon, kes jäi 4-da polgu 3. pataljoniks.

Kolmele pataljonile veel juurde arvatud komandod ja teised osad, oli 4. polgu moodustamine lõpetatud 1918. a. jaanuari algul.

Kaitseks venelaste rüüstamiste vastu olid mõned roodud terves koosseisus paigutatud maale. Kaitset venelaste vastu käisid polgu staabis palumas mõisa- ja taluomanikud; seda anti 5—10-meheliste salkade näol.

Res.-kol. H. Vahtramäe.

4. Eesti Polgu vormeerija ja esimene ülem
6.12.17. kuni apr. 1918.

Venelased mitte üksi ei riisunud ja rüüstanud, vaid ka põletasid maha Pada mõisa ja selle ümbruskonna mõned talud. Ka hakkasid nad Narva sihis koju valguma, püüdes teel riisutud vara Venemaale kaasa viia. Niisuguste riisumiste ja rüüstamiste vastu astusid julgelt välja maale paigutatud 4-da polgu sõdurid, võttes ette isegi mõned ootamatud pealetungid venelastele. Venelased, kartuses kokku puutuda eestlastega, panid välja isegi valveposte. Eestlaste kaine tegevus põhjustas 49. korpuse ülemat kindral Saveljevi pärida 4. Eesti polgu ülemalt, kas meie polk ei koosne peamiselt ohvitseridest. 4. polk pidurdas Rakvere kaudu Venemaale taganevate vene väeosade riisumishimu, võttes mõnel ära isegi relvi ja sundides tagasi andma röövitud hobused ja sõiduriistad. Niiviisi koondas polk rohkesti sõjalist varustust, muu seas mitu patareid.

Ka punakaartlastega, kes tahtsid mõisu üle võtta, tuli 4-dal polgul lahinguid lüüa. Nii, näit., Püssi mõisas, kus asus 6. rood, sai surma 3 punakaartlast ja Palmi mõisas kestis võitlus mitu päeva. Kokkupõrked lõppesid sellega, et enamlased neid mõisu ei saanud üle võtta.

Võim oli läinud enamlaste kätte ja neil olid vabad käed kihutustööks polgu juhtkonna vastu. Kuigi kihutustööd tehti küllalt, ei toonud see polgus muudatusi ja polk jäi lõpuni enamlusvastaseks. Said küll valitud polgu- ja roodukomiteed ja polgukomissar, kuid need olid valvel just enamlaste kihutustöö parandamiseks. Ka ei läinud enamlastel korda polgule peale suruda juhtkonna valimist.

Veebruarikuul enamlased nähes, et kihutustööga pole võimalik polku lõhkuda või enamlasmeelseks muuta, andsid Põhjarinde juhatuse kaudu käsu 4. Eesti Polgu kui „ilmelt kontrevolutsioonilise“ väeosa likvideerimiseks. Käsk anti edasi roodudele ja komandodele ühes salajase teatega, et see käsk ei tule täitmisele. Ka sel teel ei läinud enamlastel korda likvideerida polku, sest sakslaste pealetungil enamlased olid sunnitud varem lahkuma — 25. veebruaril.

Järgmisel päeval pärast enamlaste lahkumist Rakverest Eesti Maavalitsuse esindaja tegi avalikult teatavaks, et Maapäev on kuulutanud Eesti iseseisvaks vabariigiks. Sakslased jõudsid Rakverre mõni päev hiljem ja 4-dasse polku ei puutunud, määrates vaid kindlaks rajooni polgu asukoha jaoks.

Sakslaste tulekuga jäi kõik vaikseks ja polgus algas sisemine korraldustöö. Ehkki polgus valitses kõigiti kord, hakkasid kohalikud sakslased, kes polgult varem kaitset palusid ja seda ka leidsid, Saksa sõjaväevõimudele kaebama, et polgus valitsevat enamline vaim ja olevat karta kokkupõrkeid Saksa sõduritega. Põhjenduseks nad tõid ette sakslaste sissetulekul asetleidnud juhu, kus 4-da polgu sõdurid olevat kiskunud Rakveres Hoffmann'i majalt Saksa lipu ja haavanud revolvriga üht Saksa sõdurit. Kes lipu aga tõeliselt maha kiskus, jäigi selgitamata; Saksa sõdurit, kes oli olnud toores, haavas üks tiseriõpilane, kelle sakslased lasksid maha. Kaebuste kohta polguülem esitas 1. Eesti diviisi ülema kaudu kindral Seckendorff'ile pikema seletuse, ära märkides, et kaebused on alusetu, et polgus valitseb kord ja et just 4. polk on kaitsnud maad rüüstamiste ja riisumiste vastu ja selle eest saanud kiita Saksa brigaadikindralilt. Heade püüete eest kindral Seckendorff avaldas küll polguülemaale tänu, tegi aga korralduse relvade äravõtmiseks polgult ja 20. märtsil avaldas käsu Eesti väeosade likvideerimiseks, mis pidi teostuma 5. aprilliks 1918.

Eesti rahvusväeosadel oli määratu suur tähtsus kodumaa kaitsmisel Vene korralduse ajajärgul enne Saksa okupatsiooni ja Eesti iseseisvuse väljakuulutamisel. Üheks kindlaks eestluse kantsiks neil aegadel oli 4. Eesti polk.

4. Jalaväepolk Vabadussõjas.

Major E. Paurmann.

Sõjainistri käskkirjaga 21. novembril 1918. a. määrati uuesti formeeritava 4. Jalaväepolgu asukohaks Narva linn.

Samal päeval alustati Narvas polgu formeerimist ja ühtlasi ka linna kaitse korraldamist, kuna oli teada, et N. Vene punavägi teeb ettevalmistusi pealetungiks.

22. novembril tungivadki punaväed esimest korda Narva peale. Kohal asuv Saksa okupatsiooniväeosa lööb nad kaotustega tagasi.

Polgu formeerimiseks tuleb õieti midagi luua mitte-millestki. Relvi, riideid ning voorivarustust pole kustki võtta. Narva sa-

dama-aitades, vene sõjaväest mahajäetud ladudes, leidub küll relvi, laskemoona ja muud vajalikku varustust, kuid kõigi palvete peale vaatamata, ei nõustu sakslased selle varustuse üleandmisega.

Alles 27. novembril, kui juba kinnipüütud vaenlase telefonogrammist selgub, et 28. novembril algavad enamlased pealetungi Narvale, läheb korda saada sealt 200 püssi ja mõnituhat padrunit.

26. novembril teatab kohaliku Saksa 405. Landesvääri rügemendi ülem oberst Holze, et rügemendi soldatitenõukogu — „Soldatenrat“ — on otsustanud lähemal päevil Nar-

vast lahkuda ning sillad Narva jõel õhku lasta.

Sama päeva õhtul võtab I pataljoni ülem kapten L i i v a k 8 ohvitseri ja 40 sõduriga Jaanlinna ees oma alla kaitsemiini Narva, Jamburgi kivitee piirkonnas.

27. novembril saadetakse Jaanlinna positsioonile veel 50 meest. Parema tiiva kaitseks ja valveks Kulgult kuni Piimanina metsavahi majani saadetakse 80 meest al.-polk. K u n n u s'e juhatusel.

28. novembril algab meie Vabadussõda Narva lahinguga.

Vaenlase Narva vallutamise kava on järgmine: pealetung rindelt Narva, Jamburgi, raud- ja kivitee suunades peab siduma meie kaitsejõud rindelt, kuna samal ajal lõuna poolt üle Narva jõe saadatud Viljandi Kommunistlik Kütipolk ja Narva-Jõesuus maale saadetakse dessant peavad läbi lõikama Narva rinde seljatagused teed. Lõpptulemusena peab saavutatama Narvas asuvate väeosade täielik ümberpiiramine.

Lahing algab varahommikul vaenlase suurtükiväe ettevalmistusega. Jaani-eeslinnas süttib mõlema suurtükiväe mitu maja. Kaitsemiini Jaanlinna ees kõvendatakse veel 90 mehega kapten S t e i n m a n n'i juhatusel.

Kell 0900 taganevad siin vaenlase ahelikud suurte kaotustega. Tund aega hiljem lüüakse puruks sakslaste kaasabil Joa väljal Viljandi Kommunistlik Polk. Lahing on võidetud, kuid lõunapaiku saabub Narva-Jõesuust teade, et seal on maabunud umbes 1000-meheline vaenlase dessant, milline alustanud liikumist Peeterristi suunas. Narva-Jõesuus asuv sakslaste kompani on ära läinud, ilma et paukugi oleks vaenlase pihta lasknud.

Kell 1600 lasevad sakslased, selle peale vaatamata, et mõned polguosad asuvad veel üle jõe, mõlemad sillad Narva jõel õhku ja lahkuvad Narvast, ühtlasi teatades, et nemad enam sõjategevusest osa ei võta.

Et Narva-Jõesuus maabunud vaenlase dessandi vastu mingisugust jõudu pole saata, annab Narva jõudnud Viru rinde ülem kindralmajor A. T õ n i s s o n käsu taanduda Auvere-Repniku joonele. Ühtlasi annab ta polguülemale direktiivi tõkestada ja aeglustada vaenlase pealetungi igal soodsal maastikuesemel, teotsedes oma äranägemise järele.

Algavad rasked taandumislahingud.

Narva rindel pealetungiva vaenlase jõududest registreeriti juba esimestel sõjapäevadel Narvast tulnud eraisikute ning vangilangenud punaväelaste kaudu 4 jalaväepolku, mitmesuguseid väiksemaid üksusi, teh-

Kol.-ltn. A. Tomander VR I/3.

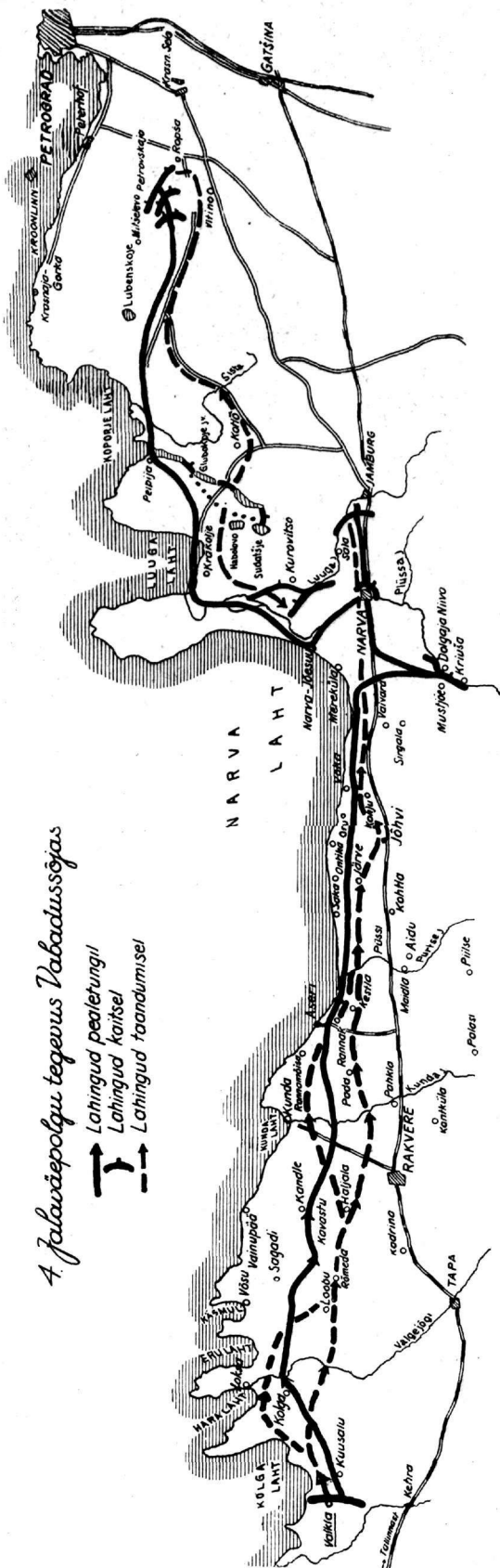
4. Üksiku Jalaväepataljoni praegune ülem.

nilisi osi, umbkaudu 4000 jalaväelast, peale selle veel ratsaväeosad ja suurtükivägi. Vaenlase sõjalaevastik liikus Soome lahes. Viru rinde tähtsam löik — mereranna, maantee ja raudtee rajoon, seisis vaenlase laevastiku laskeulatuses. Varitses alaline vaenlase dessandi maale-saatmise hädaoht meie seljatagusesse. Vaenlase laevastik ja suurtükivägi olid jõud, mille vastu meil algul polnud midagi panna.

Kõigi nende raskuste peale vaatamata kattis 4. Jalaväepolk alguses üksi ning hiljem koos 5. Jalaväepolguga enam kui kuu aega Viru rinnet, võideldes mehiselt igal enam-vähem soodsal positsioonil, taandudes samm-sammult ülekaalus oleva vaenlase ees.

Järgnevad lahingud Oru jaama, Konju küla, Kõrvkõrtsi, Jõhvi, Purise jõe, Sonda, Aseri, Pada oru, Uhtna-Kabala, Haljala, Rõmeda, Liiguste, Viitna, Valge jõe, Loobu, Kahala, Kuusalu, Loomõisa, Valkla joonel.

Üks vihasematest lahingutest on polgul 11. detsembril Rannu küla juures, Sonda, Aseri joonel, kus vaenlane suunas meie kaitseõigu pihta Aseri, Rannu küla ees tugeva suurtüki- ja automaatrelvade tule, millele oli võimalik meie poolt vastata ainult hästisihitud püssitulega. Vaenlasel tuli päeva jooksul iga majadegrupp vallutada ägeda võitlusega, kandes suuri kaotusi.

31. detsembril asub polk positsioonile Valkla mõisa, Külmaallika talude joonele. Siit peale ei ole enam taandumist.

Meie väerinne kõveneb uute formeeritud väeosade ilmumisega rindele. Ka jõuavad kohale Soome vabatahtlikud väeosad.

Kõik vaenlase katsed Valkla positsioonide vallutamiseks lüüakse tagasi.

3. jaanuaril püüab vaenlane vallutada Valkla mõisa, seda põhja poolt haarates. 3. rood annab vaenlasele hooga vastulöögi ja asub pealetungile, jälitab taanduvat vaenlast ja vallutab Salmisto küla.

7. jaanuaril algab meie väerindel üldine pealetung, mis tuleb vaenlasele täiesti ootamatult. Pealetung viiakse läbi energiliselt.

9. jaanuaril on polgul suurem lahing punastega Joaveski juures, kus vaenlane asub kindlustatud seisukohtadele.

11. jaanuaril hävitatakse ära meie polgu osade poolt 150-meheline Kroonlinna madruste salk; Tartu Kommunistliku Polgu 4. rood ning osa vaenlase voori jääb meie kätte.

Alates 16. jaan. jääb polk diviisi varru ja asub hiljem puhkusele Laagna, Udria rajooni, et jätkata Narva lahinguga katkestatud formeerimistööd.

19. jaanuariks on vaenlane Viru rindel löödud tagasi üle Narva jõe.

Vastane toibub aga saadud löögist õige pea ja hakkab kohe aktiivselt teotsema. Ebaedu pannakse sealpool mingisuguse ootamatuse arvele — meie kodumaa peab saama uuesti vallutatud.

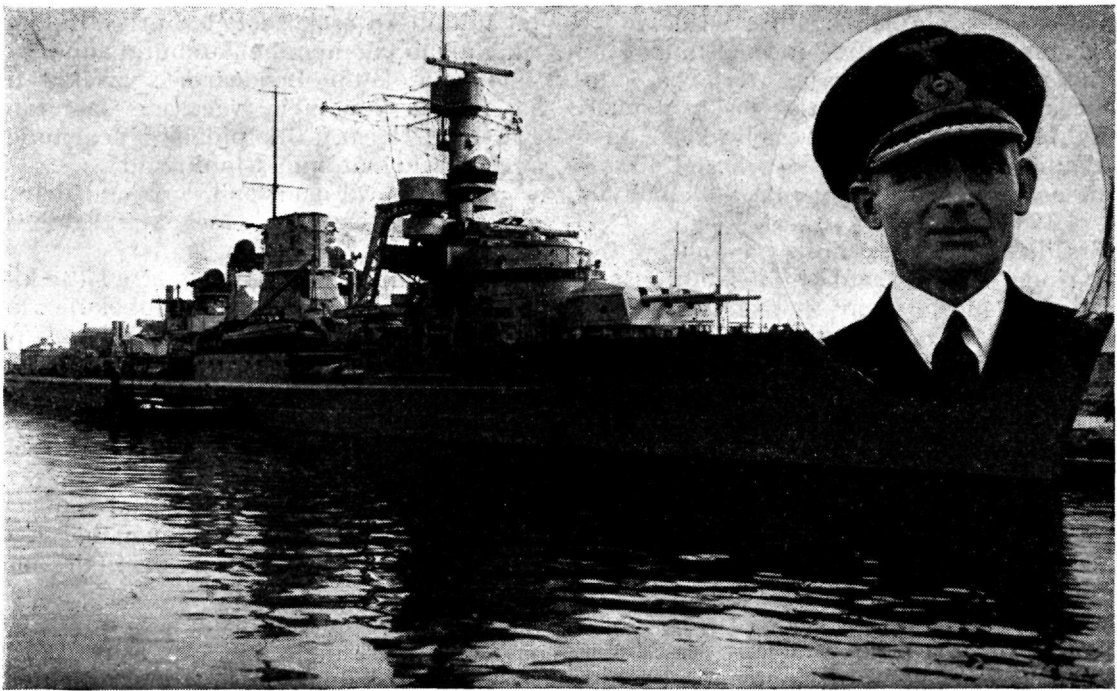
Rindel Soome lahest kuni Peipsini asuvad kaitsel 1., 5. Jalaväepolk, Ratsapolk ja Balti pataljon, kogusummas umbes 3000 tääki. Seega on 65 km pikkune rinne hõredalt kaitsitud. Vaenlase suurte jõudude kallale tungimise tagasilöömine on raske ülesanne.

22. jaanuari õhtul suruvad punased Narva jõe keskjooksul meie Ratsapolgu valvetõkked üle jõe; on saadud teateid vaenlase jõudude koondumisest Polja rajoonis.

4. Polgu I pataljon saadetakse ööl vastu 21. jaanuari kiires korras Mustajõe, ülesandega, vallutada ja oma käes hoida Kriüša, Dolgaja-Niiva, Ustje- ja Suur-Zerdjanka külad jõe paremal kaldal. Lahingud käivad siin vahelduva eduga. Lõpuks jääb Kriüša platsdarm ikkagi meie kätte.

8. jaanuaril vahetab vahepeal formeeritud II pataljon I pataljoni Kriüša seisukohtadelt. I pataljon asub puhkusele Vaivara rajooni, kus teostub pataljoni täiendamine mobiliseeritud meestega.

28. veebruaril vahetab 4. Jalaväepolk 5. Jalaväepolgu Narva-eelsetelt positsioonidelt.

Saksa ristleja „Leipzig“ Tallinna sadamas. Ovaalis: ristleja komander mereväe kapten Lövisch.

Algavad Narva kaitselahingud.

Eriti aktiivselt teotseb vaenlane Narva-eelse positsiooni — Lilienbachi mõisa ja Plüssa silla rajoonis.

Punaste korduvad kallaletungid lüüakse tagasi.

4. märtsil saadab vaenlane tugeva suur-tükitule toetusel suured jõud Narva peale, kuid nende kallaletung variseb kokku meie seisukohtade ees.

25. aprillil suunab vastane mitme patarei tule Narva jaama pihta. Pommitamine kestab kella 0900 kuni kella 1400-ni. Süütepommidest tekivad kahjutuled. Öhtuks seisab terve linnaosa — Joaorg ning Narva jaam varemetes. Pommitamisele järgnev jalaväe kallaletung lüüakse aga tagasi.

13. mail algab Loodearmee esimest pealetungi Petrogradi vallutamiseks. Pealetungil on suur edu. Vaenlase taganemisega Luuga jõe taha vabaneb meie väerinne lahingutegevusest. Polk asub kontrollliinile Narva jõel Narva linnast kuni Peipsini — ülesandega ära hoida spekulereimist toiduja tarbeainetega. Vastasel korral oleks Loodearmee poolt vallutatud maa-alad ida-pool Narva jõge neelanud Eesti maa-alalt toiduning tarbeained, milliseid siingi ei olnud külluses.

Juunikuu lõpul formeeritakse III pataljon. Loodearmee pealetung, mis väga edu-

kalt arenes Petrogradi suunas, hakkas juulis raugema. Punased panid pealetungi ida-pool Gatšinat seisma ja asusid ise vastupealetungile. Vaenlase vastupealetungil ilmnas, et Loodearmee lahingumoraal ei seisnud kuigi kõrgel. Taandumine muutus varsti paaniliseks põgenemiseks.

4. augustil punased vallutavad Jamburgi. Loodearmee kisub enese vaenlasest lahti, ning liigub mööda Luuga jõe läänekallast lõuna poole, kus asub kaitsele. Seega on ta vaenlase pealöögi suunast kõrvale libisenud.

4. Jalaväepolgul tuleb Loodearmee kannul Jamburgi, Narva suunas veerenud punaste laviin oma õlgadel vastu võtta ning kaitsta rinnet Krikovo, Koškino, Kalmotka-Padooga, Novo-Pjatnitskaja, Krutiki jõeni. Rinde pikkus — 30 km. Kui siit passiivne osa Krikovo, Koškino maha arvata, jääb ikkagi 20 km aktiivset rinnet.

Juba esimestes kokkupõrgetes ilmneb, et siin on tegemist vaenlase eliit-väeosadega. Lahingud kestavad vahetult 6. kuni 12. augustini. Luuga ääres olevad külad ja asulad käivad käestkätte.

10. augustil murrab vaenlane tugevate jõududega läbi polgu kaitsepositsiooni vaskul tiival, vallutades Aleksandrovskaja-Gorka küla ja Veerino mõisa piirkonna. II pataljonilt organiseeritud vastulöök on niivõrd hoogus, et purustatakse mitu vaenlase väe-

üksust. Suure elavjõu kaotuse tõttu langeb ka vaenlase kallaletungi ind. Rinne jääb püsima Novo-Pjatnitskaja, Rajevka talu, Podooga, Algeksandrovskaja-Gorka joonele.

Lahingud Luuga jõe ääres olid kõige ohvrikkamad terve Vabadussõja kestel. Langenutena ja haavatutena kaotas polk 9 ohviteri ja 128 sõdurit.

Visadus ja sitkus, millisega polk võitles laial rindel suure vaenlase ülekaalu vastu, annab hea atestatsiooni polgu lahinguvõimest.

9. septembril vahetab 9. Jalaväepolk 4. Jalaväepolgu Jamburgi alt. Polk asub puhkusele Narva linna, kus teostatakse õppusi.

5. oktoobril vahetab 4. Jalaväepolk 1. Jalaväepolgu Ingerimaal Babino-Glubokoje, Kopenskoje järvede joonel.

11. oktoobril algab Loodearmee teistkordset pealetungi Peterburi vallutamiseks. Nagu eelmine kordki on pealetung edukas ja punased taanduvad kiiresti Gatšina sihis. Sellest operatsioonist eriulesandega võtavad osa ka eesti väeosad — Kuperjanovi partisanid, Ingeri polk, skouidid ja Soomusrong nr. 3 dessantkompani ning meie sõjalaevad aseadmiral Pitka juhatusel. Need jõud osutuvad aga väikseiks Krasnaja-Gorka vallutamiseks ja 22. okt. antakse 4. polk aseadm. Pitka käsutusse, kes polgu suunab üle Gostiilitsõ Oranienbaumi peale ülesandega läbi lõigata Krasnaja-Gorka, Petrogradi vahelised ühendused.

Kiirmarsil, pärast kolmepäevast rännakut, hilissügise ilmastiku tõttu põhjatuks muutunud Ingerimaa teedel jõuab polk 26. oktoobril Lopuhhinka rajooni.

Selleks ajaks on N. Vene 6. diviisi löök Ingeri polgu Loodearmee liitekohta rinde läbi murdnud ja avanud vastasele tee nii meie Krasnaja Gorka all võitlevate vägede kui ka Loodearmee tagalasse. Ingeri polk on läbi murde juures kõvasti kannatanud ja muutunud peagu lahinguvõimetuks. 4. polgul tuleb enne oma otsese ülesande täitmisele asumist likvideerida vastase läbimurre, mis ka pärast mõnepäevaseid ägedaid lahinguid õnnestubki.

27. oktoobril, pärast päev läbi kestnud võitlusi, vallutab polk Gostiilitsõ-Djätlitsõ rajooni.

Gostiilitsõ teedesõlme pärast käivad siin punastega 2 päeva jooksul vihased lahingud.

Polk tungib edasi Oranienbaumi sihis.

1. novembril on välja jõutud joonele Ropša loss (12 km Krasnoje Seloost), Hobovi, Krasnaja, Novaja, Kirkino.

Nüüd selgub, et Loodearmee ei suuda enam vastu panna N. Vene vägede survele,

tal luhtub ka seekord Peterburi vallutamine ning algab taganemine Jamburgi suunas.

4. polk katab Loodearmee vasakut tiiba ja ühtlasi ka meie väeosade taandumist Krasnaja-Gorka alt, pidades pealetungiva vaenlasega taandumis-lahinguid.

9. novembril asub polk oma endistele positsioonidele järvede joonel, kus algab võitlust pealetungiva vaenlasega.

12. novembril langeb vaenlase kätte kindlustatud toetuspunkt — Glubokoje küla. Glubokoje garnison — Balti pataljon — pääseb suuri vaevu ümberpiiramisest ning taandub Luuga jõe.

Glubokoje langemisega pääseb vaenlane opereerima meie paremale tiivale ja seljataha.

15. jaanuaril tuleb polk tagasi Luuga jõe taha, asudes positsioonile Itovo mõisa, Orlovi Feodorovka, Kurovitsa, Priretšje mõisa üldjoonele.

Positsioon on kindlustamata, ainult Orlovi ja Kurovitsa külade ette, mis asuvad Luuga jõe paremal kaldal, on suve jooksul ehitatud kolmerealine traattõke. Paremalt asub kaitsele Balti pataljon, vasakul Varevo poolmõisast kuni Soome laheni — Ingeri polk. Ingerlased ja Balti pataljon on operatiivselt alutatud 4. Jalaväepolgu ülemale, moodustades ühise kaitseõigu, mida võiks nimetada Viru rinde põhjalõiguks.

17. novembril on äge lahing vaenlasega Kurovitsa ees. Lahingu tulemus — vaenlane taganeb suurte kaotustega — 75 meest jääb vangi.

20. novembril tungib tugev vaenlane koondis Suure-Kusjemkino küla peale. Ingeri polk taandub Ropšasse ja sealt edasi Mertvitsa poole. Kaitseõigu vasak tiib on lahtine. Sinna suunab nüüd vaenlane suured jõud. 4. polgu II pataljon, kellele ülesandeks tehtud endised seisukohad tagasi võtta, ei suuda seda täita. Temal läheb korda ainult seisma panna vaenlase edasitungimine Volkovo-Arsia joonel.

22.—26. novembrini käivad siin vihased võitlused Kurovitsa, Arsia, Vanaküla, Kallivere külade pärast.

1. detsembriks jääb kaitsele kindlalt püsima Itovo mõisa, Orlovi, Feodorovka, Korostelli, Venküla, Saarküla joonele. Selle kaitsejoone paremuseks on võrdlemisi hea tuleväli ja vaatlusvõimalused positsiooni ees. Need on elemendid, mis nii hädavajalikud kaitsele asuvatele väikestele jõududele ülekaalus oleva vastase tagasitõrjumiseks; olgugi, et see positsioon 2,5 km ulatusel läheb üle lageda Feodorovka heinamaa ning puuduvad kaevikud ja igasugused kaitseehitised.

4. polgu sõdureid lahinguvaheajal kaevikus Korostel'i küla juures detsembris 1919. a.

Siin, Vabadussõja viimastel positsioonidel võitleb 4. Jalaväepolk kangelaslikult detsembrikuu jooksul.

Põhjalõigu vastas novembri lõpul tungis peale N. Vene 6. diviis umbes 7000 tääki ja mõõka, 30—40 suurtükki. 4. ja Ingeri polgus oli kokku 2250 tääki ja mõõka, toetatud 7 suurtükiga. Seega vastase ülekaal jalaväes 3-kordne ja suurtükiväes 5-kordne.

2. detsembri õhtul avab vaenlane marulise suurtükitle Feodorovka ja Orlõi küladele. Öö jooksul ründab ta kolm korda meie seisukohti, kuid taandub igakord suurte kaotustega. 40 punaväelast langeb vangi.

3. detsembril ägeda suurtükitle toetusel ründab vastane 5 korda meie seisukohti Itovo mõisa, Orlõi, Feodorovka rajoonis. Suurtükitlest kannatavad raskelt Feodorovka ja Orlõi külad. Ka meie kaevikud ja traattõkkes on tunduvalt purustatud.

9. detsembril tungivad vaenlase ahelikud mitmes järgus meie seisukohtade ette. Kui esimene ahelik taanduma hakkab, avatakse tagant vaenlase poolt oma aheliku pihta tuli.

Esimesed ahelikud lamavad kuni videyi-kuni meie hävitava tule all, ainult vähestel läheb korda öö-pimeduses põgeneda.

10. detsembri õhtul ründab vaenlane tagajärjetult Korostelli rajoonis meie seisukohti.

11. detsembri õhtul avab vaenlane ägeda suurtükitle Feodorovka, Orlõi positsioonide pihta. Suurtükitlest süttib põlema palju

hooneid. Ka kaevikud ja traattõkkesed purustatakse kohati. Kõik rünnakud lüüakse tagasi.

Keskööl muutub vaenlase jalaväe kallaletung eriti intensiivseks. Punased tungivad peale mees mehe kõrval, ahelik aheliku järgi ning vallutavad osa meie kaevikuid.

Energilise vastulöögiga lüüakse sisse-murdnud vaenlane tagasi. Vastane jätab lahinguväljale maha üle 200 langenu ja suure hulga haavatuid. Hulk punaväelasi langeb vangi, nende hulgas 2 patlajoniülemat ja 3 komissari.

12.—15. detsembrini vaenlase kallaletungid terves kaitselõigus...

17. detsembril kell 0200 öösel avab vaenlane tugeva suurtükitle polgu seisukohtadele. Pommitamine kestab koiduni.

Pealetungilaine ulatub seekord Korostelli külast Orlõi küalani. Kahe tunni jooksul lasseb vaenlane Orlõi ja Keikino vahelisse rajooni üle 1000 gaasipommi. Õnneks pole gaaside mõju kuigi suur. Lahing vaikib alles südaööl.

28. ja 29. detsembril teeb vaenlane veel kord meeletlikke katseid meie positsioone läbi murda, tungides peale kolonnides, kuid tagajärjetult.

3. jaanuaril algab vaherahu.

4. Jalaväepolk on meie Vabadussõja ajalukku kirjutanud lehekülgi, mis kõnelevad sangarlikest võitlustest, alates sõja esimesest päevast kuni lõpuni.

4. Üksiku Jalaväepataljoni

20. aastapäeval

Vabadussõjas langenud kaasvõitlejaid mälestavad

4. Jalaväepolgu Sõjaväelaste Ühing ja

4. Üksik Jalaväepataljon.

Lipnikud:	Alamleitnant	Lipnik
1. Oskar Laretei	13. Karl Kass	23. Johannes Perk
2. Oskar Alveis	Lipnikud:	Alamkapten
3. Aleksander Almann	14. Aleksander Sternfeldt	24. Eduard Olmberg
4. Gustav Maade	15. Peeter Kerm	Kapten
5. Erich Hansen	16. Rudolf Pödrus	25. Peeter-Armas Gorell
Alamleitnant:	17. Paul Praks	Leitnant
6. Albert Mitt	18. Oskar Treibak	26. Mart Sarepera
Lipnikud:	19. Aleksander Tikk	Lipnik
7. Mart Tellisaar	Alamkapten	27. Johannes Junn
8. Mihkel Leppik	20. Karl Tann	Arst
9. Edgar Soovik	Alamleitnant	28. Aleksander Reinok
10. Johannes Tarš	21. Egon Bahmann	Lipnik
11. Mihkel Valdт	Leitnant	29. Jakob Lindemann
12. Mihkel Matten	22. Konstantin Rosenstein	

Allohviterid ja sõdurid:

1. Eduard Malm	30. Jüri Nihov	59. Aleksander Janson
2. Kristof Suurväli	31. Martin Assmann	60. Gustav Golding
3. Mart Pruudo	32. Jaan Aal	61. Villem Tamband
4. Albert Tenorist	33. Otto Lustik	62. Kristjan Tinkus
5. Julius Treimann	34. Karl Vinberg	63. Johannes Aidu
6. Johannes Rätsepp	35. Eduard Toompea	64. Johannes Karlov
7. Johannes Plutus	36. Jakob Vatt	65. Johannes Mägi
8. Voldemar Mahkats	37. Eduard Parve	66. Herbert Mühlтm
9. Peetr Allast	38. Artur Mõek	67. Eduard Ovatski
10. Karl Varul	39. Aleksander Teras	68. Hans Vekko
11. Karl Klaup	40. Johannes Laasberg	69. Anton Viidemann
12. Rudolf Säask	41. Gustav Selberg	70. Voldemar Tiivas
13. Heinrich Moldau	42. Martin Saar	71. Johannes Koppa
14. August Mark	43. Jakob Svartsberg	72. Arnold Raamat
15. Gustav Preimann	44. Rudolf Joost	73. Heinrich Miller
16. Hans Siispool	45. Julius Juuse	74. Aleksander Nilov
17. Karl Ravans	46. Johannes Rauden	75. Karl Päll
18. Eduard Praust	47. Aleksander Olev	76. Anton Teinbas
19. Bernhard Reiter	48. Johannes Krusement	77. Hans Puusepp
20. Oskar Pöder	49. Voldemar Aunbaum	78. Johannes Serm
21. Thomas Ostrov	50. Hans Sepp	79. Jaan Kaera
22. Johannes Sallo	51. Ivan Gruglov	80. Johannes Tammik
23. Johannes Goldberg	52. Anton Illip	81. Alfred Normak
24. Karl Jürgens	53. Jaan Kasesalk	82. Johannes Leemann
25. Karl Kalt	54. Karl Nirgi	83. Martin Pärn
26. Madis Annus	55. Artur Meilbaum	84. Mihkel Linkmann
27. Eduard Leppik	56. Eduard Kalais	85. Richard Valk
28. Adolf Virulain	57. Hugo Lootus	86. Artur Kress
29. Otto Pärn	58. Johan Hanson	87. Jakob Punane

88. Robert Jürnas	114. Toomas Laks	140. August Tohver
89. Arnold Kroon	115. Ivan Klupkov	141. Johannes Hirs
90. Mart Tšiberin	116. Johannes Melter	142. Julius Sepnik
91. Johannes Vakku	117. Adolf Pikkof	143. Johannes Rätsepp
92. Johannes Kuuskmann	118. Johannes Kütt	144. Eduard Kaev
93. Johannes Šurni	119. Karl Soru	145. Aleksander Kask
94. August Tarask	120. Robert Tomerias	146. August Abo
95. Jaan Bergson	121. Evald Vihmann	147. Mart Oja
96. Jüri Pöld	122. Feliks Sakkonnik	148. Eduard Vöhma
97. Jaan Krumpkam	123. Villem Einblau	149. Johannes Viit
98. Jakob Mättik	124. Heinrich Verder	150. Julius Valter
99. Johannes Villiko	125. Paul Roosiväli	151. Jakob Lamp
100. Aleksander Renneberg	127. Roman Vink	152. Hugo Altermann
101. Voldemar Murelik	127. Jaan Pohla	153. Herman Valter
102. Eduard Maurer	128. Mihkel Pass	154. Aleks. Mühlberg
103. Johannes Värk	129. Johan Niirmann	155. Julius Sommer
104. Rudolf Viita	130. Karl Preiberg	156. Johannes Villo
105. Karl Antip	131. Karl Rütberg	157. Johannes Toerk
106. Jaan Ihumäe	132. Eduard Raudsepp	158. Ernst Teetsmann
107. Aleksander Rokka	133. Karl Seller	159. Mats Lippart
108. Eduard Täht	134. Johannes Preimann	160. Karl Egel
109. Johannes Rumm	135. Eduard Leetsmann	161. Osia Köva
110. Karl Veski	136. Aleksander Kangert	162. Aleksander Hint
111. Aleksander Praamann	137. Ervin Sakslad	163. Gustav Reinvald
112. Hans Kübarsepp	138. Johannes Viik	164. Voldemar Annus
113. Peeter Rakko	139. Aleks. Hellmann	165. Tundmata sõdur

Juurdekomandeeritud :

Alamkapten	4. Roosenberg, Artur	10. Muskat, Otto
1. Jürgenson, Hugo	5. Laast, Aleksander	11. Loik, Jakob
Rittmeister	6. Konküla, Erich	12. Rükenberg
2. Koovit	7. Birkholts, Johannes	
Sõdurid:	8. Lokutar, Jakob	
3. Laas, Friedrich	9. Link, Aleksander	

Valkla lahing 3. jaan. 1919. a.

Kapten J. Saidlo.

E e l s ü n d m u s e d.

Vabadussõja kattelahingute perioodil toimus 4. polgu viimane taandumine 31. dets. 1918. a. — vana-aasta õhtul.

Kuusalu, Lõpeveski joonel löödi terve päev tagasi vastase korduvaid kallaletunge, kuni lõpuks peale lõunat oldi sunnitud taanduma ja asuma kaitsele Valkla küla, Valkla mõis, Jõesuu talu joonele. Üks rood asus eespool Salmistu külas.

1. jaan. sai mereäärne grupp, mille tuuma moodustas 4. polk, Ülemjuhatajalt käsu vastase pealetung seisma panna. Diviisiülemaale lubati selle teostamiseks anda abiks 1.

polgu osi, Kalevlaste Maleva ja üks rood soomlasi, kokku 500 tääki 11 kuulipildujaga.

4. polgu meeskonna meeoleolu oli nagu tavaliselt pärast iga taandumist halb ja rõhutatud, milleks ka väsimus tublisti kaasa mõjus.

1. ja 2. jaan. toimetati mõlemalt poolt luuret ja käis suurtükivahetus. 4. polku saabusid teated 1. polgu osade rindele jõudmisest lõuna poole Narva, Tallinna maanteed; ka teatati, et homme, s.o. 3. jaan. tulevad soomlased appi.

2. jaan. õhtul lõi vastane 4. polgu 3. roodu ootamata kallaletungiga Salmistu külast välja. Rood taandus Valkla mõisa, kus

ööbis. Polgu üldisele kaitseasetusele Salmistu mahajätmine mõju ei avaldanud, küll aga mõjus see masendavalt 3. roodu meeskonnale, ülemad kaasa arvatud. Seetõttu määraski polguülem järgmisel hommikul uueks rooduülemaks al.-leitn. J. Rummeli ratsamaakuulajate komandost, kes ka kohe ametisse asus.

Poolte asetused ja jõud.

3. jaan. hommikul paiknesid 4. polgu ja temale juurdeantud osad järgmiselt:

- II pataljon — kapten J. Vende juhatusel kokku 77 tääki ja mõõka 2 kuulipildujaga Valkla küla idaserval;
- I pataljon — 4 roodu kapten V. Liivaku juhatusel kokku 122 tääki ja mõõka — Valkla külast kuni mereni, 3. rood — Valkla mõisas varus;
- 5. polgu I pataljon kapten A. Sauselja juhatusel kokku 100 tääki 2 kuulipildujaga — Valkla mõisas varus;
- 3. patarei al.-kapt. H. Laretei juhatusel 2 77 mm suurtükki — Ubari juures;
- 1. patarei, kelle tuld võis 4. polgu ülem kasutada, leitn. O. Palu juhatusel 4 3" suurtükki — Rummumõisa juures.

Kokku kõike: 299 tääki ja mõõka, 4 kuulip. ja 6 suurtükki.

Toome veel I. pataljoni kohta säilinud üksikasjalise koosseisu, mille põhjal saame

selgema ettekujutuse asetuse tihedusest ja ohvitseride ning sõdurite arvulisest suhtest roodudes. Oli ju vastase löök hiljem suunatud just selle pataljoni 2. ja 3. roodu pihta.

1. rood	9 ohv.	30 sõd.	kokku	39 tääki
2. „	10 „	20 „	„	30 „
3. „	6 „	22 „	„	28 „
4. „	11 „	12 „	„	23 „
Pat. staap	2 „	— „	„	2 „
Kokku	38 ohv.	84 sõd.	„	122 tääki

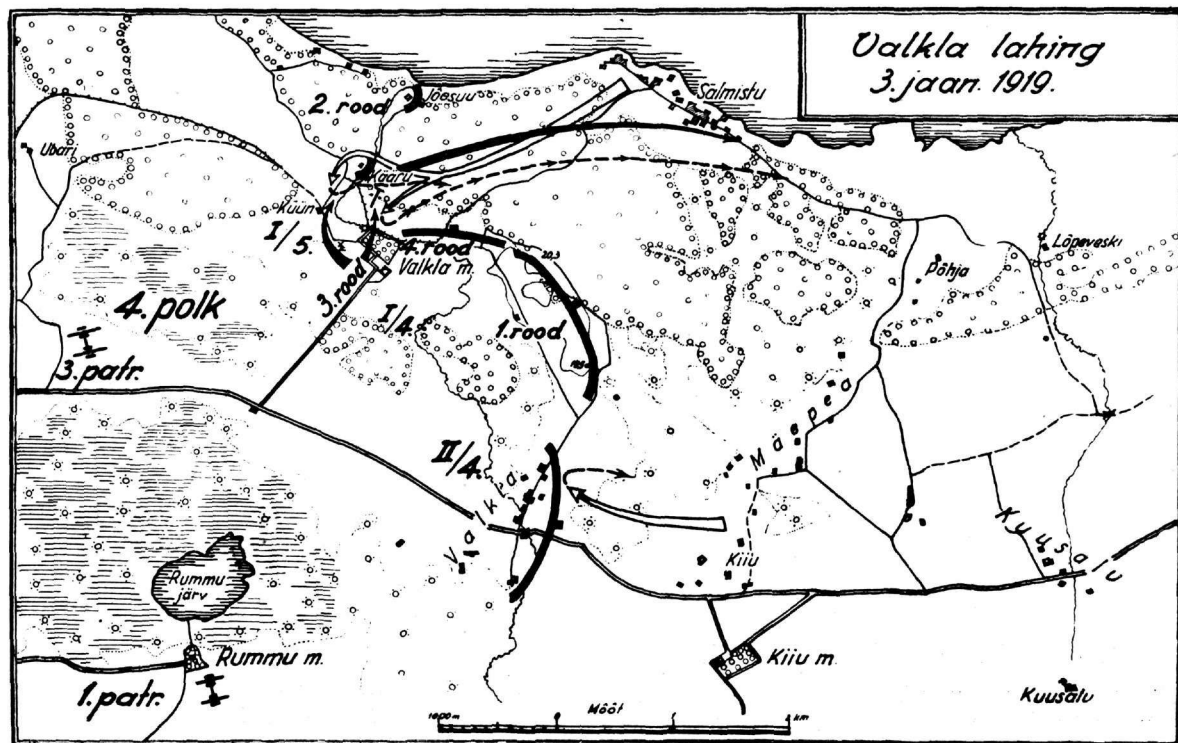
Vastasel oli 4. polgu rinde vastas 1. Tallinna kommunistliku polgu osi ja madruste salk, kokku umbes 450 tääki ja mõõka, 6 kuulip. ja 8 3" suurtükiga. Vastase väeosaldel oli ülesandeks jätkata pealetungi Narva, Tallinna maantee suunas.

Lahing Valkla mõisa juures.

3. jaan. hommikul tungis vastane suurtükitle toetusel kella 0700 paiku Valkla küla peale, löödi aga meie tulega tagasi. Ta jättis mõned surnud lahinguväljale maha. Meie 1. patarei tulistas Kiiu mõisa ja Mäepea küla. Mõis süttis suurtükitlest põlema.

Umbes kella 1000 paiku tungis vastane Salmistu poolt tulles Valkla mõisa ja Kääruteomeeste majade peale. Terve pealetungiva salga suurus oli 2 roodu, umbes 100 tääki 2 kuulipildujaga. Üks rood suundus Kääruteomeeste majade peale.

4. polgu 2. roodu asus oma positsiooni

4. Üksiku Jalaväepataljoni juhte.

1. Šeff — Jõhvīs kindlat korda peab, Vasknarvas asjad joonde seab ja siis rahupiipu veab. —
2. „Asi on sirge. Valgas oli see teisiti ja see on juba nüüd nii üldiseks kujunenud...“ —
3. „Õigel ajal esmaabi, siis alles tuleb arstiabi. Kui aga juba surmatõbi, siis ei saa ka napsist abi.“ —
4. Läbi saab ta kõigega, kuid ühes kohas hädas ta: — „Kuis homme saab korohviga?“ —
5. „Noh, tervist, tervist sõber sa, lähme teeme paar pauku ka.“ Ise laskmist palju harrastab „nullmeistritega“ kurjustab. —
6. „No muidugi“ — portfelliga kompül ja populaarne igatpidi. —
7. „Jah, jah! — Ee-ii! Niimoodi ei saa mitte, seda pole eelarves. — Ah olli!? — Noh, jah, jah! — Hm! hm!...“ —
8. Raha annab, kui arve on õige, aga tema jaoks ükski arve pole õige. —
9. „Kuule oota veel vähekesi, lähen relvtöökotta, pesukotta, lasketiiri, talli juurde. Oota veel vähekesi!“ ... —
10. Eriala — luua sidet, mis ei tööta; kõrvalala — unistada ratsutamisest.

kaitset kahe rühmana — üks Käärul ja teine Jõesuu kandimaja juures. Rühmade vahet valvasid piilkonnad. Metsase maastiku tõttu oli vastasel kerge rühmade vahelt märkamatult läbi minna. Lähenenud metsa mööda rindelt Kääru majadele ja avanud tule, tuli ta ka mere poolt maju metsa varjus märkamatult üle oja ning ilmus ootamatult põhja poolt Kääru õue. Enamikul meestest läks korda seisukohtadelt lahkuda Ubari suunas, kust hiljem Valkla mõisa pöörduti, kuid lipnik J. Darsch ja roodu telefonist said vastase kuulidest maja õuel surma ja üks hobusemees langes vangi. Taandumisest Käärult ei saanud rooduülem pataljoni ülemale enne teatada, kui ta ühes meestega mõisa juurde jõudis. Vastase salk ühes ühe kuulipildujaga liikus Käärult Ubari kaldal asuva mõisa küüni suunas.

2. roodu rühm, kes asetses Jõesuu kandimajas, tõmbus Valkla pool laskmist kuuldes jõe läänekaldale, kus asus liivaküngastele laskekohtadele ja lamas seal kuni lahingu lõpuni mõisa all. Vastane Jõesuhu ei tulnud.

Natuke enne seda kui vaenlane tungis Kääru peale, sai 3. roodu ülem al.-leitn. Rimmel käsu minna 2. roodu vahetama. Viimane oli juba kolm ööd-päeva vahetuse-ta postidel seisnud.

3. rood, jõudnud kolonnis mõisa vesivesiki juurest Käärule viiva tee algusesse, võeti ootamatult püssi- ja kuulipilduja tule alla. Vastane oli jõudnud metsa servale põhja pool teed, kus asetses tema kuulipilduja, kuna ahelik oli osalt juba lagedal väljal. Suuri vaevu õnnestus al.-leitn. Rimmeli asetada mehed teeäärsete kiviaedade taha ahelikku ja avada tuli vastase pihta, kes oli selleks ajaks juba jõudnud läheneda 100—150 meetri kauguseni. Avatud tuli oli tabav ja üllatas vastast omakorda ootamatusega. Mõned pealetungijaist langesid surnutena, teised peatusid ja hakkasid varsti metsa tagasi tõmbuma. Samal ajal oli märgata punaste valgumist Kääru juurest Salmistu poole metsa. Al.-leitn. Rimmel katsus seda nähes liikuda oma ahelikuga kiiresti piki teed Kääru poole, et sellega ähvardada taandujate seljatagust. Kuulipilduja tule all osutus see algul raskeks, aga lõpuks õnnestus siiski. Aheliku liikvele minnes kadus ka kohe vastase tulistav kuulipilduja metsaservast ja taandumine muutus üldiseks põgenemiseks.

Ajal, mil 3. rood mõisa all lahingut pidas, saatis I pataljoni ülem kapten Liivak

Käärult taandunud 2. roodu osa ja 5. polgu I pataljoni osad mõisast loodemale kõrgele kaldale vastase liikumise tõkestamiseks Ubari peale.

Vastase taandumist nähes asus 3. rood teda kohe jälitama. Veidi hiljem suundusid Salmistu peale ka 5. polgu I pataljoni osad. Vastasega tõsisemaid kokkupõrkeid enam ei olnud, ta põgenes suure kiirusega ka Salmistust. 3. rood jõudis kella 1400 paiku Salmistusse, kuhu jäi õhtuni, millal pataljoniülem kutsus ta Valklasse tagasi, sest seda metsaga piiratud üksikut küla ei loetud võimalikuks ega vajalikukski kaitsta.

Meie laevastik toetas tegevust Valkla all, pommitades kell 0900 ja 1040 Salmistu küla ja ka 3. patarei teotses hästi.

Taandumisel olid punased kohalikele elanikele seletanud, et Valkla mõisast on neile soomlased kallale tunginud. Nagu sellest võib järeldada, oli vastasel väga hästi teada, et neil päevil pidid soome abiväed Valkla juurde rindele jõudma.

Meie kaotasime langenuina — 3, neist üks ohvitser, haavatuina — 6 ja vangidena — 1 mehe. Vastase kaotused — 5 surnut, haavatute arv teadmata.

Kell 1340, s. o. ajal, millal 3. rood jõudis Salmistusse, hakkas vastane pommitama Valkla küla ja tegi katset peale tungida, kuid löödi tagasi. Pommitamise ajal sai mürsu läbi surma 1. eskadroni kuulip. k-do ülem rittm. Koovit ja üks sõdur haavata.

Valkla mõisa all võidule viivaiks teguriüks osutusid: — juhused, et meie 28-meheline rood sattus vastase lähedamaa tule alla kiviaedadega kaitstud teel, — rooduülem al.-leitn. Rimmeli meelekindlus ja ennast-salgav vaprus, mis virgutab ja sundis mehi paigale jääma ja vastu tulistama, — avatud tule tabavus ja õigeaegne surve vastasele oma liikumisega.

Meie 28 täägi otsustav ja õieti arendatud tegevus halvasti täielikult vastase juba edu saavutanud 100-mehelise 2 kuulip. toetatud salga pealetungi ja sundis ta tagasivaatamata põgenema.

See oli pärast arvukaid ja ikka taandumisega lõppenud kaitselahinguid esimene juhtumus, kus pealetungiv vaenlane meie vastu löögiga tagasi visati, jälitati ja oma esialgseltki seisukohalt lahkuma sunniti.

Valkla mõisa all avas 4. polk meie Vabadussõja murdelahingute seeria, mis panid vastase edasitungi seisma ja andsid algatuse meie vägede kätte.

4. polgu kaevikuid Luuga jõe ääres novembris 1919. a.

Isiklikke mälestusi Polutšje lahingust

9. novembrist kuni 15. novembrini 1919t a.

Major E. Marguste.

Taandudes pärast teist Petrogradi operatsiooni 4. Jal. rügemendi 6. kompani jättis maha Kotlõ küla 9. novembril kell 6 hommikul, et oma alla võtta 15—20 km läänepool olevat Polutšje küla, mis asus n.n. „järvede joonel“. Viimane oli osaliselt juba varem kindlustatud. Kuna blindaažid positsioonil olid elamiseks kõlbmatud, siis kompani asus korteritesse Polutšje külasse. Külavanemale anti käsk blindaažid ja kaevikud õhtuks korda seada. Blindaažidesse ehitati ahjud, tehti sisse narid ja ette ukсед. Õhtuks oli korras kolm blindaaži, kuhu asusid vahikonnad.

11. novembri lõunapaiku tuli teade, et punased on Babino külas, kust umbes 20-meheline salk liiguvat Polutšje suunas. Kompani asus positsioonile. Kompani ülesanne oli kaitsta Habolovo ja Sudatšje järvede vahelist lõiku, mis positsiooni kohal oli 2 km lai. Vasakul Habolovo järv oli pikk 2,5 km ja lai 2 km, paremal Sudatšje järve mõõted olid umbes samad. Positsiooni vasaku tiiva taga ühe km kaugusel asus Polutšje küla. Kompanis oli 4 rühma, rühmas umbes 20 meest. Kompanile oli

juurde antud üks rk Colt ja granaadipilduja, kuna kompanil enesel oli üks kk Madsen. Kompani võttis positsiooni oma alla kolme rühmaga; neljas rühm jäi pataljoni varru Polutšje külasse, sest esialgu Polutšje külas teisi osi peale 6. kompani ei olnud. Positsioonil olid kaevikud pusti laskmiseks umbes kompani suurusele osale, kaks kerge katlega rk pesa ja 4 blindaaži. Kaevikud asusid ühel joonel. Positsioonil puudus sügavus. Laskeala oli umbes 300—400 m. Positsiooni ees 200 m kaugusel jooksis Sudatšje järvest Habolovo järve väike osaliselt kanaliseeritud oja. Kaugus punaste seisukohtadeni 4 km.

12. novembri hommikul —10° C. 8. kompani, kes asus Glubokaja külas, vahetati ära Balti pataljoni poolt ja asus Polutšje külasse varru. 8. kompani üks rühm võttis enda alla metsavahi maja, mis asus 2 km lõunapool Sudatšje järve, olles seega 6. kompani naabriks paremal. Vasakpoolne naaber 7. kompani asus Habolovo külas. Vahed — paremal 4 km (järv kaasa arvatud) ja vasakul 2,5 km (järve pikkus) val-

vati piiluritega. Sood ja veed kinni külmunud.

13. novembri hommikul —15° C. 6. kompani rindel vaikne. Paremalt tiival oli Balti pataljon jätnud maha Glubokaja ja taandunud Luuga jõe taha, ka vallutasid punased metsavahi maja, mille 8. komp. rühm oli sunnitud maha jätma, sattudes ülekaalukate jõudude löögi alla kolmest küljest. Samal päeval võttis 8. kompani metsavahi maja tagasi ja rühm asus jälle oma endisele kohale, kuid peatselt oli rühm sunnitud sealt jälle lahkuma, sest vahepeal oli Glubokaja suunast Balti pataljoni taandumise tõttu üks punaste pataljon läbi tulnud, kes alustas Polutšje külale pealetungi läänest. Pealetung külale löödi tagasi II pataljoni üksuste poolt, missugused jõuti õigel ajal Polutšjesse koondada. Vastane jättis maha üle 100 surnu. Üks punaste kolonn (kursantide üksus) sattus metsavahel meie varitseva üksuse tule alla lähedalt kauguselt ja hävitati. Metsavahi maja ja Glubokaja jäid punaste kätte. Seega oli 4. Jal. rügemendi II pataljoni parem tiib kuni Luuga jõeni lahti ja punased pataljoni seljataga Polutšje, Kurovitsõ vahel. Polutšje vallutamisele oleksid punased pääsenud Koskoloova rajooni 4. Jal. rügemendi teiste osade ja Ingeri pataljoni seljataha. Polutšje lahinguid juhatas kapten Vende (praegu kolonel), tolleaegne 4. Jal. rügemendi II pataljoni ülem.

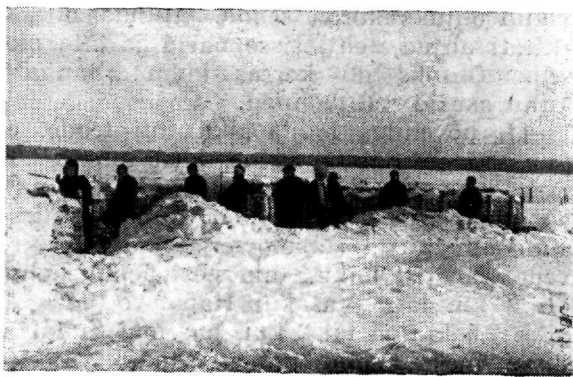
Otsustati metsavahi maja ja Glubokaja tagasi võtta. Velikino rajoonis asuvast kergest patareist saadeti üks kahur Polutšje külasse, mis pidi tulega toetama metsavahi maja tagasivõtmist. Kahur toodi Polutšjesse tugeva kaitse saatel Mukkova, Babino ja Polutšje teed kaudu (kahuril polnud võimalik mujalt Polutšjesse pääseda), seega vastase ja meie seisukohtade vahelt läbi. Kahur saabus õnnelikult kohale.

14. novembril oli Polutšje rajooni koondatud terve II pataljon. Hommikul tehti ettevalmistusi metsavahi maja ja Glubokaja tagasivõtmiseks, mida tulistas Polutšjest kahur. Kuid Glubokaja ja metsavahi maja jäid vallutamata tekkinud olukorra tõttu. Samal päeval jättis Põhja-Lääne armee maha Jamburgi, kuna Narva suunas oli vastane välja jõudnud Sala, Dubrovka joone ette. 4. rügemendi teised osad asusid kaitsel Peipija, Kuplja rajoonis. Salast Peipijani otsejoones on üle 40 km. Sellel joonel asetseb 5 järve ja maastik on osaliselt soine. Joon on soodus kaitse organiseerimiseks suvel, kuid nüüd olid järved ületatavad juba vooridele ja terve maastik

läbikäidav. Pealegi oli parem tiib lahtine Balti pataljoni taandumise tõttu Sudatšje järvest Luuga jõeni 14 km ulatuses, kuhu vastane oli sisse tunginud ja ähvardas 4. rüg. tagalat ära lõigata Krakolje suunas. 4. rügemendi taandumine järvede joonelt sündis äärmiselt rasketes tingimustes, kus erilise tähtsusega oli II pataljoni tegevusel.

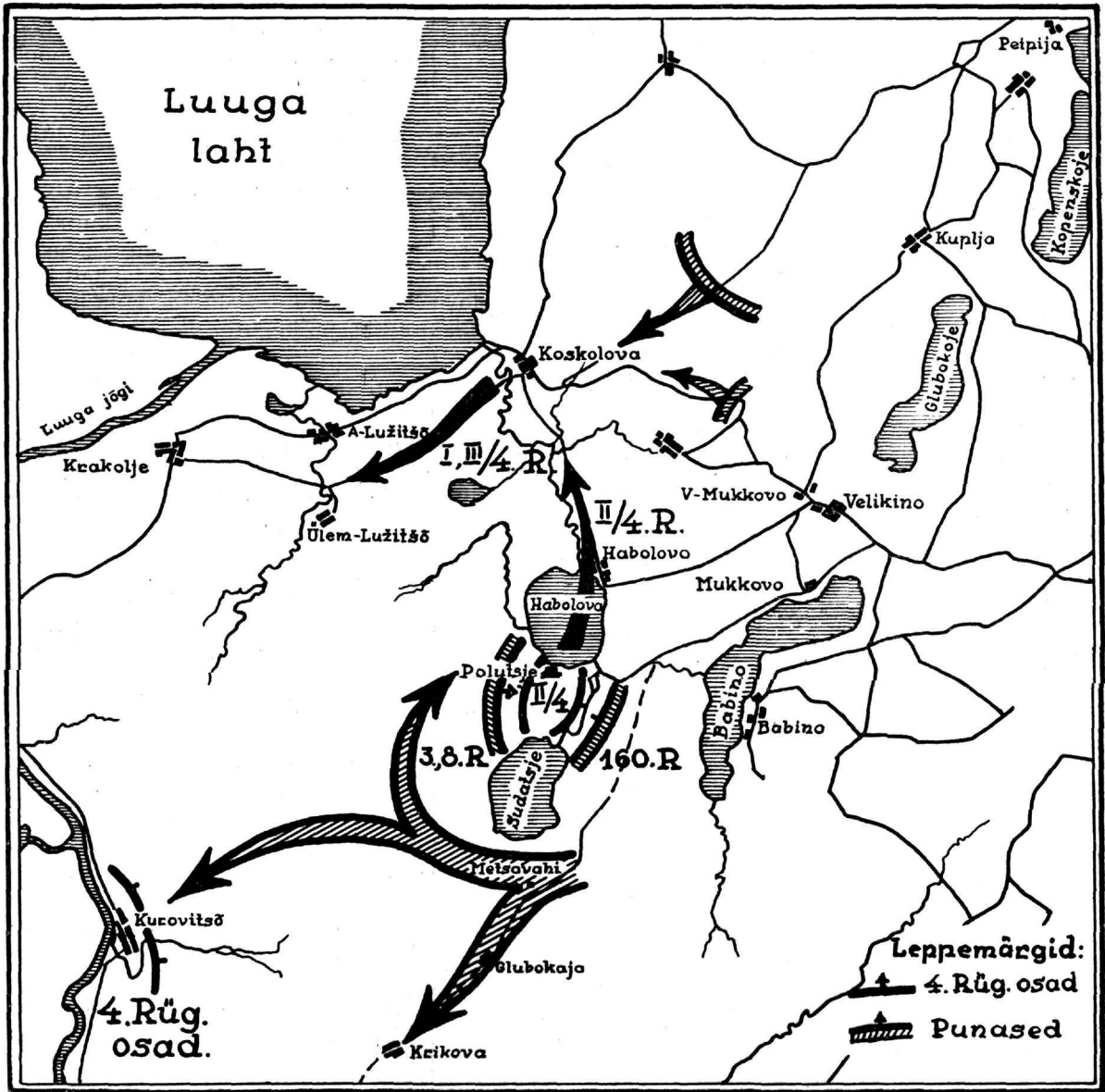
6. kompani ees oli 14. novembril vaikne. Kompani saatis välja luure, kes käis Babino küla ees, kuid midagi erilist kindlaks ei teinud. Öhtul pandi 6. kompanis valvepostid ette nagu harilikult oja joonele, kuid et parem tiib oli täiesti lahti ja metsa parema tiiva taga ulatus ümber järve vastaseni, siis pandi paremal tiival postid ka tahapoole. Öösi 6. kompani lõigus said vähesed magada. Postid jooksid oja joonelt tihti kaevikusse teatega, et vastane on tulnud nende ette oja kaldale, on kuulda rääkimist, kõhimist ja rataste kõrinat kuulipildujate vedamisel. Tihti oli kuulda üksikuid pauke postidelt ja vahest läks lahti mõne rühma seisukohtadelt ka äge tulistamine. Hiljem, kui tuli lõpetati ja postid tagasi viidi, selgus, et vastast oja kaldal pole. Raske olukord hoidis kõiki pingul.

15. nov. koidikul paistis 6. kompani positsioonilt, et oja idapoolisel kaldal 200—300 m meie kaevikutest asuvad punased, kellest mõned istuvad, mõned lamavad, kuna mõned isegi trobikondade kaupa on püsti. Paljud neist jooksid edasi-tagasi ja tegid võimlemisliigutusi. Ilm oli külm. Püsse polnud neil käes näha. Olukord oli imelik ja ei võinud arvata, et need punased asuvad kallaletungi lähtealusel ja valges alustavad pealetungi. Kuna viimasel ajal punased tihti salkadena meie poole üle tulid, eriti enne punaste pealetunge, võis arvata, et ka need punased öösi oma seisukohtadelt ära jooksid ja meie positsiooni ette tulid,

Kaevikud Feodorovka küla all 1919. a. lõpul.

Olukord II/4. Rüg. rindel 15. nov.
õhtul 1919. a.

kuid ei saanud öösi üle tulla, kartes tule alla sattumist. Seepärast ka nende ridade kirjutaja oli arvamisel, et punased tahavad üle tulla ja läks punastele vastu viimaseid üle tooma. Jõudnud juba 70—80 m kaugusele ja hüüdes punastele, et viimased ei kardaks üle tulla, paistis, et punased ei tahagi üle tulla. Osa neist heitis pikali, kuna salgad hakkasid laiali minema. Ilm oli juba valgeks muutunud ja vaadeldes punaste seisukohti binoklist selgus, et ka

kaugemal põõsaste taga võis näha punaseid, kuna lähemal lamajatel olid näha käes laskevalmis püssid, kaugemal metsa serval oli näha inimeste liikumist. Otse tee ääres umbes 150 m kaugusel kõrgendiku meepoolsel lüngul paistis binoklis silma vastase rk, mis oli okstega eest moondatud ja mille taga olid näha mehed. Nende ridade kirjutaja, saanud oma eksitusest aru, oli väga halvas seisukorras. Tagasiminekule mööda teed ei võinud mõelda. Et ära hoi-

da tulistamist nii lähedalt kauguselt, hüppasin teelt kõrvale ja heitsin kännu taha pikali. See oli signaaliks vastaselt tule avamiseks. Roomates jõudis nende ridade kirjutaja tagasi oma kaevikusse; tagasiroomamist soodustasid kännud ja künkad raiesmikul ja asjaolu, et punased ei alustanud kohe edasitungi.

Selgus, et öistel valvepostidel oli olnud õigus. Punased olid toonud öösi oma osad meie kaevikute ette, et hommikul alustada rünnakut, kuid pimedas olid nad asetanud oma relvad ja mehed nii halvasti, et pealetungist ei tulnud esialgu midagi välja ja punased pidid mõtlema oma päästmisele. Oja kaldal asuvatest meestest pääsesid ära vähesed, kuna rk-d, mis olid asetatud tee ääres oleva kõrgendiku meiepoolsele lüngule, jäid varsti vait. Punased võtsid ette päeva jooksul mitu kallaletungi, kuid kõik varisesid kokku oja kaldal. Selgus, et 6. kompani vastu teotsesid punaste 160. (!) rügemendi osad.

Sama päeva hommikul algas lahing ka 6. kompani seljataga Polutšje küla teisel küljel. Polutšjele tungisid peale läänepoolt punaste 3. ja 8. (!) rügemendi osad. Ka siin löödi kõik kallaletungid tagasi.

4. Jalaväerügemendi teised osad, kes asusid Velikino, Kuplja ja Peipija rajoonis, olid päeva jooksul tagasi tõmbunud ja õhtuks läbistanud Koskolova, Habolova joone. Seega oli II pataljon, kattes rügemendi taandumist, ümber piiratud igast küljest. Pataljoniülemaal oli kord kavatsus lahinguga Kurovitsõ suunas läbi murda, kuid siis oleks tulnud jätta voo ja haavatud maha. Seepärast loobuti sellest kavast ja pataljoni

ülem otsustas panna vastu kuni õhtuni, et siis pimedas taanduda üle Habolovo järve Koskolova ja Krakolje kaudu Luuga jõe taha. Seega läks taandumistee peagu vastu punaste pealetungi suunale. Pataljoni ülema poolt korraldatud luure tõi õhtuks teate, et punased ei ole põhja- ja kirdepoolt veel Habolovo, Koskolovo jõeale välja jõudnud. Kiiresti saadeti välja osad, kes pidid valvama ja sulgema kirdepoolt tulevad teed.

15. novembri õhtupoolikul sai 6. kompani järgmise käsu: „Panna vastu kuni pimeduse tulekuni, millal kiskuda vastasest lahti märkamatu. Kompanil olla kell 1700 Habolovo järve kaldal Polutšje küla juures. Lahtikiskumine ja kogumine viia läbi kiiresti.“

6. kompani parempoolne ja vasakpoolne rühm asusid metsaserval ja nende lahtikiskumine oli kerge. Keskmine rühm oli lagedal, seepärast hakkas viimane aegsasti ühekaupa paremalt ja vasakult tiivalt roomama parempoolse ja vasakpoolse rühma juurde. Õhtu saabudes hakkasid mehed ka tiivapealsetest rühmadest metsa roomama. Iga mees kes positsioonilt lahkus, laskis lahkudes ühe paugu. Nii kestis kogu aeg hõre tulevahetus ja vastane ei märganud 6. kompani positsioonilt lahkumist. Kui kompani jõudis kogumispunkti, oli pataljon juba kogunenud ja alustas liikumist üle Habolovo järve Habolovo küla suunas. Seljatagant kuuldus mõni üksik pauk — nähtavasti vastane tulistas meie seisukohti. Rännak üle Koskolova sündis takistamatult. Ainult 6. kompani läbides pataljoni jä-

relväena Kosolova küla, sattus kokku punaste eelosadega, kes olid külla jõudnud samal ajal põhjapoolt küljest. Pärast lühikest tulevahetust punased taandusid. 16. novembri hommikul kell 0900 jõudis 6. kompani Karosteli külasse. Raske taandumise manööver väga ohtlikus olukorras oli õnnestunud täielikult ja 4. rügemendi teised osad ja Ingeri väeosad olid II pataljoni julge ja ennastsalgava legevuse tõttu pääsenud piiramise ohust.

4. Üksiku Jalaväepataljoni kasarmu hooneid.

Reservohvitserid auastmes kõrgendamise katsetel.

Major A. Luts.

1931. a. (RT 85 — 1931) Ohvitseride teenistuskäigu seadlusega võimaldati reservohvitseridel saada auastmes kõrgendamist, kui nad sooritavad vastavad katsed ja vastavad teistele auastmes kõrgendamise tingimustele. See uudsus võeti Ohvitseride teenistuskäigu seadlusse peamiselt sel eesmärgil, et tõsta reservohvitseride hind sõjaajanduse vastu ja ergutada neid oma sõjalisi teadmisi ja oskusi värskendama ja täiendama. Peale selle oli vajalik reservohvitseride auastmes edasi viia, sest ei ole otstarbekohane, kui kõik reservjuhid jääksid ainult lipniku auastmesse, s. o. auastmesse, millesse neid aspirandi-kursuse lõpetamisel ülendatakse.

Alguses kaheldi selle ettevõtte tulemustes ja avaldati arvamusi selle üle, kas meie reservohvitser tunneb nii suurt huvi auastme vastu, et hakkab määrustikke uurima ja katsetele end ette valmistama. Kuid kuue aasta kestel saadud kogemused näitavad, et need kartused olid asjata. Reservohvitserid on auastmes kõrgendamise vastu üles näidanud huvi ja poolehoidu, mida tõendab reservohvitseride suur arv, kes on avaldanud soovi neid katseid sooritada.

Kuni 1937. a. auastmes kõrgendamise katsetele ilmujate arv kõikus 35—120 reservohvitseri vahel iga katse korral. Seejuures äratub tähelepanu asjaolu, et auastmes kõrgendamise katsetele andsid end üles ja auastmes kõrgendamise katsetele oli lubatud märksa rohkem reservohvitseride, kui neid tegelikult katsetele ilmus. Auastmes kõrgendamise katsetele lubatute arv kõikus 59—174 reservohvitseri vahel iga katse korral. Sellest nähtub, et umbes üks kolmandik reservohvitseridest, kes end auastmes kõrgendamise katsele üles andsid, tegelikult kohale ei ilmunud. Põhjusi selle nähte seletuseks on mitu. Kõige kaaluvaks põhjuseks on arvatavasti see asjaolu, et katsetele hakatakse ette valmistama liiga hilja, mistõttu ei suudeta põhjalikult ette valmistada ning siis kaob ka usk endasse ja lõpuks loobutakse auastmes kõrgendamise katsetele minekust. Vähemal määral on auastmes kõrgendamise katsetele mitteilmumise põhjuseks ka teisi asjaolu-

sid, nagu teenistusvahekorrad, mis ei võimalda töölt lahkuda, haigestumised, majanduslikud raskused jne.

Auastmes kõrgendamise katsetele ilmujad on enamikus nooremad ohvitserid, lipnikud. Vabadussõjaaegsete ohvitseride arv auastmes kõrgendamise katsetel väheneb iga aastaga. Selle nähte üheks põhjuseks on muidugi see, et aspirandikursuse lõpetanud ohvitseridel on auastmes kõrgendamise katseid kergem sooritada, kui vanematel ohvitseridel, sest nende teadmised ja oskused on märksa värskemad ning nõudmised vähemates auastmetes kergemad.

Uurides lähemalt katsetele ilmujate päritolu selgub, et enamik neist on pärit linnadest. Samuti nähtub, et kuni 1936. a. kuulusid auastmes kõrgendamise katsetest osavõtnud reservohvitserid peagu eranditult kaitseliidu ridadesse. Otse reservväest ilmus reservohvitseride katsetele väga vähe, kõige rohkem oli neid korraga katsel 8 ohvitseri. Kuid on aastaid, kus neist katsetele ei ilmunud ühtegi, või ilmus ainult 1 või 2 ohvitseri. Mis võis olla selle nähte põhjuseks? Peamiseks põhjuseks oli arvatavasti auastmes kõrgendamise katsetele ettevalmistamise võimaluse puudumine. Reservohvitseridel, kes olid kaitseliidu ridades, oli võimalus teataval määral kaasa sammuda areneva sõjateadusega. Võttes praktiliselt osa mitmesugustest õppustest, laskmistest jne., avanes neil ka võimalus täiendada ja värskendada oma oskusi mitmesugustel praktilistel aladel, mis sugust võimalust väljaspool kaitseliitu oleval reservohvitseridel ei olnud. Peale selle korraldas kaitseliit erikursusi oma reservohvitseridele auastmes kõrgendamise katsetele ettevalmistamiseks. Reservohvitseridel, kes seisid eemal kaitseliidust, oli väga raske katseteks end ette valmistada. Mis puutus relvade materjalosa, laskmise, tulejuhtimise jne., s. o. praktiliste ainete omandamise, siis see oli neil isegi võimatu. Sest ei ole üldse ettekujutatav, et keegi suudaks põhjalikult ära õppida näiteks kuulipilduja materjalosa ainult eeskirja või materjalosa kirjelduse järgi, ilma et relva tegelikult kätte saaks. Kõige sellega

on ka seletatav see nähe, et seni otse reservväest ilmus väga vähe reservohvitseride auastmes kõrgendamise katsetele. Neil puudus võimalus end katseteks ette valmistada. See olukord kestis kuni 1936. aastani.

13. novembril 1936. a. Sõjavägede Ülemjuhataja kinnitas „Juhend reservohvitseride sektsioonide õppetöök“, kus on ka ette nähtud kord reservohvitseride ettevalmistamiseks auastmes kõrgendamise katseteks. Selle järgi reservohvitseridele, kes soovivad ette valmistuda auastmes kõrgendamise katseteks, korraldatakse väeosas või garnisonis vastavaid eriõppusi.

Alles nüüd avanes täiel määral võimalus reservis olevatel ja kaitseliitu mittekuuluvatel ohvitseridel end auastmes kõrgendamise katseteks kavakindlalt ette valmistada tegevväe ohvitseride juhatusel ja saada ning kasutada väeosas vastavaid õppeabinõusid.

Selle töö esialgsete tulemustega võib jääda täiesti rahule. Juba 1937. aasta novembrikuus korraldatud auastmes kõrgendamise katsetele andis üles ja lubati katsetele reservist 63 ohvitseri ja kaitseliidust 111 ohvitseri, katsetele ilmus tegelikult 45 reservohvitseri ja 75 kaitseliidu ohvitseri. Kui aasta tagasi otse reservist auastmes kõrgendamise katsetele ei ilmunud ühtki reservohvitseri ja mõni aasta varem 1 või 2 ohvitseri, siis käesoleval aastal katsetele ilmunute arvuga võib jääda täiesti rahule. See näitab ja tõestab eespool toodud väidet, et reservohvitseridel, kes ei olnud kaitseliidus, puudus seni võimalus end ette valmistada auastmes kõrgendamise katseteks. Ühtlasi näitab see seda, et Sõjavägede Ülemjuhataja eespool mainitud korraldus oli väga vajalik ja on eluline.

Vaadeldes lähemalt auastmes kõrgen-

damise katsete tulemusi selgub, et katseid sooritanute arv on aastate järele kõikunud 46%—76% osavõtjate üldarvust. Käesoleva aasta novembrikuus teostatud katsetel sooritasid katseid 73% osavõtjaist. Seejuures hästi sooritasid katseid 35% ja rahuldavalt 65%. Katsete tulemustega ja seega ettevalmistuse tasemega võib jääda üldiselt täiesti rahule. Katseteks olid kaitseliidust tulnud reservohvitserid üldiselt paremini ette valmistatud kui otse reservist tulnud.

Allpool peatun üksikute õppealade juures, missugused katsetel osutusid komistuskivideks reservohvitseridele.

Kõige rohkem nõrku hinnanguid saadi laskmises sõjapüssist, nõrkadeks osutusid peamiselt reservlased, kes ei ole kaitseliidus. Sektsioonidesse kuuluvatele reservohvitseridele korraldati väeosades ja garnisonides küll vastavaid õppusi, kuid tegeliku laskmise äraõppimiseks on seda olnud vähe, või on seda teostatud väga lühikese aja kestel, sest selleks, et hästi lasta, on vaja peale muu veel aeganõudvat ja püsivat treeningut. Näib, et laskekursusega tuleks auastmes kõrgendamise ettevalmistuse eriõppustel alata varem ja seda ei tuleks jätta viimasele minutile, n. ö. hoogtöö korras läbiviidavaks tööks. Mõnelt poolt on avaldatud arvamust, et sõjapüssist laskmise osatähtsust auastmes kõrgendamise katsetel tuleks vähendada, või laskmine katsekavast hoopis välja jätta. Sama arvamust on väljendatud ka mõnede relvade materjalosa suhtes. Nende soovide suhtes tuleb kindlalt asuda eitavale seisukohale. Sest missuguseid oskusi siis üldse nõuame meie rühma-, kompani- ja neile vastavalt ülematelt, kui tema käest ei nõua laskeoskust ja oma relvade materjalosa tundmist ja käsitamisoskust. Kas reservohvitser saab olla ülesande ja nõuete

Reservohvitseride auastmes kõrgendamise katsete tulemused aastate järgi.

Aasta	Katsetele üles andud ja lubatud			Katsetele ilmunud			Katse sooritanud					Katseid ei sooritanud			Katsetele ilmunute % (ümarmargusel)	Katseid sooritanute % (ümarmargusel)
	Res. ohv.	K.L. ohv.	Kokku	Res. ohv.	K.L. ohv.	Kokku	Res.-ohv.		K.L. ohv.		Kokku	Res. ohv.	K.L. ohv.	Kokku		
							Hea	Rah.	Hea	Rah.						
1932	15	61	76	5	40	45	—	4	10	20	34	1	10	11	59	76
jaanuar																
1932	17	86	103	7	60	67	2	2	18	24	46	3	18	21	65	69
novemb.																
1933	9	70	79	8	51	59	—	3	11	25	41	5	13	18	75	70
1934	1	58	59	1	34	35	—	1	4	11	16	—	19	19	60	46
1935	2	121	123	2	55	57	1	—	9	30	40	1	16	17	46	70
1936	1	75	76	—	54	54	—	—	9	22	31	—	23	23	71	57
1937	63	111	174	45	75	120	4	12	31	40	87	29	4	33	69	73

kõrgusel seisva rühma, kompani jne. juht, kui ta ei tea, mida võib korda saata sõjapüssiga ja mida kuulipildujaga, s. o. mida võib nende relvadega teotsejatelt nõuda, missuguseid ülesandeid neile anda jne. Näib, et ei saa. Seepärast laskeasjanduse ja relvade materjalosa nõuete vähendamise küsimust ei saaks võtta kõne alla, ümberpöörduvalt, võiks küll kaaluda, kas sel alal silmas pidades eeltoodut ei tuleks nõudeid suurendada. Rühma- ja kompani-ülem ja neile vastavad ülemad teistes väeliikides peavad suutma käsitseda ja kasutada oma üksuse relvi meisterlikult. Seda peame nõudma ka oma reservohvitseridelt. Kui kõik reservohvitserid seni ei saanud neid oskusi tarvilisel määral värskendada ja arendada, siis on meie kohus kohapeal neile vastu tulla ja kõik teha selleks, et sel alal reservohvitserid saaksid end arendada.

Peale nõrga laskmise sõjapüssist ja relvade materjalosa puuduliku tundmise osutusi katsel paljude reservohvitseride teadmised nõrgaks veel sideasjanduse, taktika, koond-lahkrivi juhtimise ning ka tulejuhtimise alal.

Seejuures ilmnes, et üldiselt kõiki neid küsimusi teoreetiliselt enam-vähem tuntakse, kuid suuremad puudused esinevad

just praktilisel alal, kus tihti ei osata vastavalt teotseda ega juhtida.

Käesoleval aastal auastmes kõrgendamise katsed teostati Sõjaväe Õppeasutistes, katsed olid hästi organiseeritud ja viidi hästi läbi.

Reservohvitseride ringkondadest on avaldatud soovi, et auastmes kõrgendamise katsetele sõit (edasi-tagasi) teostuks riigi kulul, sest kaugemalt sõites on see küllalt kulukas ja valmistab mõnelele reservohvitserile majanduslikult raskusi. Silmas pidades seda, et auastmes kõrgendamise katsete korraldamine ja seeläbi reservohvitserkonna teadmiste täiendamine ja värskendamine ning reservohvitseride auastmes ülendamine on eeskätt just riigikaitse huvides, võib arvata, et see reservohvitseride soov leiab tähelepanu ja võimaluse korral ka rahuldamist. Käesoleval aastal auastmes kõrgendamise katsed sooritanud reservohvitseridele, kes on kaitseliidu tegevliikmed või koondunud reservohvitseride sektsioonidesse, antakse sõidusoodustusena riigiraudteedel ja laevadel ning kõigil muudel riigi üldkasutatavatel liiklemisvahenditel 50% sõiduhinna-alandust reisijateveotariifides ettenähtud kõigist veomaksu-määradest ühekordselt kestusega kaksteist kuud.

Bibliograafia.

POOLA.

„Polska Zbrojna“, september-oktoober 1937. a.

1. Major dipl. V. Chojnacki, j. t. **Hispaania sõja kogemusi.** Selle kirjutise autor leiab, et Transvaali ja Vene-Jaapani sõdade kogemusi ei oleval omalajal arvestatud täies ulatuses, mis andnud enast halvavalt tunda ka maailmasõja ettevalmistamisel. Et vältida edaspidi selliseid vigu, tulevat tähelepanelikult jälgida kõikide, eriti aga viimaste relvastatud kokkupõrgete käiku, ammutades neist kogemusi tulevikuks. Selles mõttes küllalt kasulikke õpiseid võivat koguda ka Hispaania sõjast, ehkki see teostub mõnevõrra omapärastes tingimustes, kus kõigest mõnisada tuhat meest võitleb kitsa joonena ilma tarvilise sügavuseta enam kui 1000 km rindel, suurtükiväge on võrdlemisi tagasihoidlikult ja paarkümmend tanki peavad asendama moodsaid soomusdiviise; eelmisest tingituna tulevat selle sõja kogemusi võtta tarviliku ettevaatu-

sega, kuid neil olevat ikkagi oma kindel positiivne väärtus. Hispaania sõjas on selgunud, et tt-vahendid on arenemiselt tankidest tublisti ette jõudnud ning võitlus soomusmasinate vastu ei paista enam sugugi nii lootusetusena, nagu ta seda näis senini, maailmasõja kogemuste järgi otsustades. Rasked tangid olevat näidanud, et neil on vähe manööverdamisvõimet, kuid lahingutes osutunud nad siiski võimelisemateks kui kerged tangid, mille soomus on hõlpsasti läbistatav tt-relvadelt. Kergest, liikuvast ja hästi relvastatud hävituslennukist näivat kujunevat kardetav vastane suuremale, kuid kohmakale, väiksema lennukiirusega ja tulejõuga pommituslennukile. Üldiselt aga suutvat lennuvägi tugevasti mõjutada maaväe lahingut nii koostöötamisel teiste väeliikidega kui ka pommitamisretkede sooritamisega vastase kaugemasse tagaloorit. Säärast lennuväe tegevust suutvat paralüeerida lahinguvõimelt vähemalt samaväärne lennuvägi. Lennuvälju tule-

vat tihti vahetada, et hoida neid vastase pommitamisest õhust. Kaitselahingus mängivad tähtsat osa asulad; neis hästi kindlustatud jalaväeosad olid suutelised jätkama võitlust ka siis, kui nad olid vastaselt täielikult ümber piiratud; tavalisemateks võitlusvahenditeks olid tääk ja käsigranaat; neist viimane osutus ühtlasi ka väga tõhusaks tt-vahendiks. Vastupealetungi brigaadi või diviisi varudega kaitsepositsiooni sissetunginud vastase väljaviskamiseks teostati hea eduga, eriti kui varude tegevust toetasid lennuvägi, suurtükivägi ja soomusjõud. Suurtükiväe liikuvad tuletökked olevat leidnud üldiselt edukat kasutamist. Kõik kindlustamistööd kaitse organiseerimisel teostas jalavägi omal jõul, ilma pionerite abita. Üldiselt olevat selgunud, et kaitsel jalavägi on suuteline avaldama kallaletungijale väga visa vastupanu ka siis, kui see viimane on toetatud tugevast suurtükiväest, soomusjõududest ja lennuväest. (Ref. sõrend.) Pealetungil jalaväele olid suureks abiks saatesuurtükid, eriti aga miinipildujad, milliste tuli enamasti avaldab vastasele sügavat moraalset mõju; kuid tihti pidi jalavägi pealetungil kasutama ainult oma põhirelvi. Kallaletungi ettevalmistamisest võttis harilikult osa ka lennuvägi, pommitades kaitsja esijärgus olevaid osi ja brigaadi- ning diviisivarusid; sellele järgnes tavaliselt 1—3-tunnine suurt. ettevalmistus. Rünnakule minnes liikusid tt-relvad jalaväeosadega ühel joonel või koguni nende ees. Jalaväe edasiliikumise kiirus kallaletungil 1—1,5 km tunnis; ainult brig. ja div. varude joonele välja jõudes see kiirus suurenes. Öised lahingud olevat leidnud tihti aset, kusjuures kaotused elavjõus olnud väikesed. Üldiselt olevat selgunud, et jalaväe taktika on muutunud senisest keerulisemaks, nõudes võitlejailt mehisust, vastupidavust, lahingutehnilisi oskusi, head koostööd teiste väeliikidega, eriti aga vilumust moodsate võitlusvahendite käsitlemiseks. Ilma selleta, nagu näitavad Hispaania sõja kogemused, jalavägi ei ole kõlvuline lahinguks tänapäeva tingimustes. Kui temal aga on kõik need omadused, siis võivad ta endiselt olla otsustavamaks teguriks lahingus.

2. Kol. dipl. dr. M. Steifer. **Sõdivate poolte jõudude vahekorrad Hiinas.** Pole mingit kahtlust, et Hiinas teotsevad jaapani väed organisatsioonilt, väljaõppelt, moodsatelt võitlusvahenditelt, juhtimiselt,

eriti aga moraalilt on suures ülekaalus oma vastasest. Kuid kas see kindlustab neile võidu? Autori arvates mitte. Kõikidele teistele puudustele vaatamata hiinlased on võimelised näitama meeleheitlikku vaprust lahingus, iseäranis aga, kui nad on ümber piiratud ja ei näi olevat pääsemist auga, neid on rohkem kui jaapanlasi ja lõpuks nii aja kui ka ruumi element on nendele kasuks. Sõjaajalugu aga näitab, et just see viimane asjaolu võib omandada erilise tähtsuse sõja käigus. Küllalt oleks siin meelde tuletada Napoleoni sõjakäiku Moskvasse. Sellest näivad ka jaapanlased teadlikud olevat, kuna nad teevad pingutusi, et kiiresti ja kõikide abinõudega murda vaenlase vastupanu ja mitte anda temale võimalust toibuda. Kui see aga ei peaks neile õnnestuma ja hiinlastel läheb korda tagasi tõmbuda maa sisemusse, siis jaapanlaste seisukord võib muutuda väga raskeks ja lootused võidu peale lõpuks kahaneda nullini. Hiina maa-ala on ümarguselt 11 080 000 km². Šanghaist Tiibeti läänepiirini on 4500 km; Kantonist Mongoolia põhjapiirini 3500 km; elanikke on Hiinas 450 000 000, ilma Mandžukuota, Mongooliata, Tiibetita ja Hiina Turkestanita umbes 100 000 000 vähem. Kui veel silmas pidada, et, näiteks, Lõuna-Hiina pealinnast — Kantonist Ida-Hiina tähtsama keskuseni — Šanghaini on 1300 km ja Põhja-Hiina pealinnani — Pekingini 2300 km, kusjuures kahe viimase linna vahe võrdub 1100 km, siis on selge, missugused pikad rinded ja millise laiusena ning sügavusega tagala ootavad jaapanlasi, kui nad tahaksid pidada korrapärast sõda. Oleks ehk mõeldav Hiina vallutamine osade kaupa, luues allaheidetud maa-aladest Jaapanile sõbralikult suhtuvaid riike. Kuid jaapanlaste enda kogemused näitavad, et selliselt ellukutsutud riikide ja rahvaste lojaalsusele ei saa palju toetuda. Kogu Hiina okupeerida, et sel teel murda tema vastupanu, seda ei suudaks ei Jaapan ega ka ükski teine riik maailmas. Sõjavälja kaugus Jaapanist on ka väga suur. Jaapani idarannikult üle Fu-sani (Koreas), Mukdeni, Tientsini kuni Pekingini ja Kalaganini on 2500 km, varustuskeskustest aga, mis asuvad enamasti Jaapani läänepoolses osas, 3000—4000 km; tähtsamatest Jaapani sadamatest kuni Šanghaini 1500—2000 km. Võib endale ette kujutada, kui palju läheb maksma Jaapani vägede varustamine nii pikkade kommunikatsiooniliinide juures ja milliste raskustega see on seotud, eriti veel, kui

võtta arvesse äärmiselt halbu teedeolusid Hiina territooriumil. Iga kg. sõjalist varustust, mis veetud mõnest Jaapani sõjatööstuslikust keskusest mere sadamasse, paigutatud seal laeva, saadetud üle mere Hiinasse, laaditud seal ümber raudteele või jõelaevadele, sealt veoautodele või koguni edasi toimetatud kulide õlgadel läheb 2—5 korda rohkem maksma kui siis, kui vedu sünniks tavalisemates tingimustes. Igatahes Jaapani vägede varustamine Hiinas on praegu hoopis keerukamaks küsimuseks kui Vene vägede varustamine Mandžuurias Vene-Jaapani sõja ajal. Mõningate sõjatööstuslike ettevõtete olemasolu Koreas ja Mandžukuos ei kergenda palju selle keerulise probleemi lahendamist. Rahulduda kohalike tagavaradega pole võimalik, sest see vähendaks tublisti jaapani vägede võitlusvõimet. Jaapan võiks pidada Hiinaga kas regulaar- või jälle koloniaalsõda, nagu itaallased Abessiinias. Viimasel juhul, sõjateatri määratumat ruumi arvesse võttes, peaksid jaapanlased välja panema vähemalt 750 000 meest. Iga rindel võitleja peale läheks aga pikkade ühendusteede tõttu 6—10 meest tagala teenistuseks. Seega siis sõjast osavõtvate arv paisuks paljudesse miljonitesse, keda tuleb varustada elu- ja lahingutarvetega. Iga itaalia sõduri ülalpidamine Abessiinias läks maksma 40 kuldliiri, mis on umbes 40% rohkem kui maailmasõjas; vastavad jaapanlaste kulud Hiinas (2000—2500 km pikad ühendusteel) tõusevad aga kindlasti 100 jeeni mehe peale päevas. See arv — ütleb autor — ei ole laest maha kirjutatud, vaid on täiesti tõenäoline, sest võrreldes, näiteks, 1918. a-ga, tänapäeva sõjavägi vajab palju kordi rohkem mitmesuguseid lahingutarbeid, kui maailmasõjas. Juba üksi moodsa lennuväe ja soomusjõudude varustamise kulud on tublisti suuremad kui meie seda vahest suudame endale ette kujutada. Jaapanile läheks sõda Hiinas maksma ümmarguselt 40 miljardit jeeni aastas, millist summat oleks väga raske leida ka kõige jõukamal riigil. Seega siis aja ja ruumi küsimused võivad kõige otsustavamal viisil kujuneda jaapanlaste kahjuks ja hiinlaste kasuks, muidugi kui viimased suudavad neid oma paremusi otstarbekalt ära kasutada ja jaapanlastel ei õnnestu kiirete löökidega Hiina vägesid lõplikult purustada ning hävitada.

3. Major J. Gintel. **Politika ja sõda.** Sõja algusest kuni selle lõpuni tuleb rah-

vast kõikides tema eluavaldustes juhtida vägede ülemjuhataja tahte kohaselt, sest et ainult niisugusel korral on võimalik koordineerida kõiki jõude ning saavutada normaalset pinget sõja viimiseks võidurikka lõpuni. Kaasajal, kus sõda haarab riiki ning rahvast kogu ulatuses, tundub niisugune nõudmine endastmõistetavana. Et aga sellest elementaarsest tõsiasjast mõnikord ei suuda aru saada isegi üldiselt tunnustatud rahva- ja riigijuhid, selle kohta toob autor õpetliku ning huvitava näite. Mussolini olevat korduvalt tähendanud, et Itaalia-Abessiinia sõda teostus sõjalisel, poliitilisel ja majanduslikul rindel. Kõige raskem olnud võitlus poliitilisel areenil, mispärast tulnud piirata ülemjuhataja tegevusvabadust ja nõuda temalt arvestamist poliitilise momendiga. Sõjategevuse algus abessiinlaste vastu oli määratud 5. okt. ja kõik vastavad käsud selleks olid varemalt antud. 29. sept. saab aga kindr. de Bono Mussolinilt järgmise telegrammi: „Käsin Teil alata pealetungi 3. okt. Kordan: 3. okt.“ On selge, millise segaduse tõi selline 2 päeva enne määratud tähtaega sõjakäigule väljaastumine operatiivsetesse keskustesse. Vaevalt olid eelvæd ületanud Abessiinia piiri, kui saadakse Mussolinilt järjekordne käsk — Itaalia prestiiži huvides — viia üle vastase maa-alale ülemjuhataja peakorter. Kui raske oli sedagi teostada, kas või lihtsalt side või liikumisteede korraldamise mõttes, ei vaja vist erilist selgitamist. Edasi oli ülemjuhatuselt Makalle vallutamine määratud 10. nov., kuid Mussolini soovitab seda teha 6. nov.; 29. okt. aga saabub Roomast telegramm, kus kästakse — poliitilistel põhjustel — rünnakut alata veel 3 päeva varem, s. o. 3. nov. 11. nov. tuleb Roomast uus käsk kohe vallutada Amba Aladži. Nüüd aga oli kindr. de Bono kannatus otsas ja ta saadab Mussolinile telegrammi, milles palub teda — ülemjuhatajat — mitte kiirustada, sest et — tema arvamise järgi — aeg töötab itaallaste kasuks. Neli päeva hiljem vabastati kindr. de Bono ülemjuhataja kohalt ja asendati marssal Bodoglio'ga, kes olles küll andekas väejuht, suutis siiski vallutada Amba Aladži alles... 28. veebr. järgmisel aastal. Bodoglio toetas de Bono arvamust — mitte kiirustada pealetungiga ja Mussolini lõpuks nõustus sellega. Nii siis see, mis põhjustas de Bono langemise, tõi pärastpoole Bodogliole kuulsuse. Edaspidi Mussolini olevat juba hoidunud segamast ülemjuhataja kompetentsi, või teiste

sõnadega: riigijuht alistus sõjaliste operatsioonide läbiviimise asjus väejuhile.

4. Obs. **Jõudude suhtuvus Vahemerel.** Itaalia mere- ja lennukite kasvatamisega on selle riigi mõju Vahemerel suuresti tõusnud. Seda on soodustanud küll kõige rohkem Austria merejõudude häving maailmasõjas, mis ajast peale Aadria muutus õieti Itaalia mereks. Seda viimast aga ei lugenud itaallased veel küllaldaseks, vaid neil näis olevat tahtmist levitada oma mõju kogu Vahemerele — nähtavasti eesmärgiga kindlustada endale ühenduste uute asumaadega Ida-Aafrikas ja tagada riigi piire kallaletungi vastu merelt ning õhust. Selleks on täiendatud vanu ja asutatud rida uusi laevastiku- ja lennubaase, mis piiravad Apenniini poolsaart igast küljest. Need oleksid: Cagliari—Sardiinia läänerannal, La Spezia — põhjapoolses Itaalias, Augusta—Sitsiilias, Pantellaria—Malta läheduses, Tripoli ja Tobrouk — Põhja-Aafrikas, ja Leros — Väike-Aasias. Itaalia sõjalaevastik on praegu suurem Prantsuse omast selles osas, mis puutub keskmistesse ja kergetesse lahingüksustesse; kui saavad valmis kaks uut soomuslaeva „Vittorio Veneto“ ja „Littorio“ veeväljasurvega à 35.000 tonni ja 9 suurt. kal. 381 mm igapähele, siis omab Itaalia võimsamaid moodsaid lahingulaevu maailmas. Ainult 1½ aasta pärast võiks Inglismaa selles mõttes uuesti Itaaliast ette jõuda, kui ta on oma mereprogrammi teostanud. Itaalia lennukite hinnatakse 2500 aparaadile, millistest kaunikene arv suuri merelennukeid on pika tegevusraadiusega. Kõik need jõud näivad olevat mõeldud mitte ainult vahetuks riigipiiride kaitseks, vaid ka võimu ülevõtmiseks prantslastelt ja inglastelt Vahemerel. Üheks aktsiooniks selles suunas on itaallaste osavõtt vabatahtlikkudega Hispaania sõjast. Kui see lõpeb (autori arvates see sündivat veel käesoleval aastal), siis selgub muidugi, millised soodustused on Itaalia ühes Saksamaaga kindr. Franco abistamise eest endale välja kaubelnud Vahemere läänepoolses osas; ühtlasi tulevat siis kätte ka kõige pinevam moment võitluses võimu pärast Vahemerel. Seni aga püütakse võita aega mitmesuguste läbirääkimistega. Autor ei arva siiski, et Vahemerel võiks tulla relvastatud kokkupõrkeid, kuna see oleks seotud suure riisikoga mõlemale võitlevale poolele. Tõenäolisem on, et itaallased püüavad saavutada oma mõju tunnustamist Vahemerel diplomaatilisel teel ja jõudude raskuspunkti ümberpaigu-

tamine Vahemerel sünnib ilma avaliku sõjata.

5. Kol.-lt. dipl. R. Koperski. **Õhusõja kogemusi.** Ühenduses sõjategevusega Hispaanias olevat kujunemas vaade, et moodne lennuk üldse, eriti aga pommitamisaparaadid tegelikult, ei suuda täita nende pandud lootusi. Autor hoiatab sellise lennukite alahindamise eest. Pürenee poolsaar on küll praegu suurepäraseks moodsate võitlusvahendite katseväljaks, kuid seda peamiselt ikkagi nende materjalosa tehnilise ja taktikalise käsitlemise proovimise mõttes. Sellevastu kogemuste hankimiseks lennukite operatiivseks kasutamiseks ei ole siin kuigi võimalusi. Ei saa ju, näiteks, otsustada suurtükiväe tõketelede tõhususe üle, kui teotseb üks patari 1 km rindel. Samuti poleks õige hakata tegema järeldusi lennukite lahinguvõimete kohta Hispaania kogemuste järgi, kui seal teotsetakse peamiselt mõnelennukiliste, ja ainult üksikute juhtudel kuni paar-kümmend lennukit suurte salkadega. Selle oma mõtte illustreerimiseks toob autor mõned näited. Sõja algul oli val. vägedel 150, vastaspoolel aga kõigest 22 lennukit; s. a. aprilliks need arvud olid vastavalt 140 ja 100, kusjuures val. vägedel muuseas oli kasutada nõukogude pommit. tüüp K-O ja hävit. tüüp I 15 ja I 16, ja prantsuse Devoitine tüüp 510, varustatud 20 mm suurt. ja 4 rk-ga. Nende kasutamise kogemused näitavat, et relvastuse ja kiiruse vahekorraldus kujunemas hävitajate kahjuks, kusjuures ühes lennukiiruse suurenemisega vähenevad ka tabamise võimalused õhuvõitluses. Hispaanias ei ole teostunud suuremaid koondisi kui 30 lennukit, mis aga ei suuda anda pommitamisel täit efekti ning ei võimalda ammutada siit õpiseid. Tabamused pommitamisel hajasid enamasti 150+500 m pinnale. 50 kg pommid andsid häid tagajärgi suurte märkide vastu; 250 kg olid tõhusad asulate pommitamisel, kuid vähe tulusid lahingumärkide purustamiseks; esimesel juhul nad läbistasid hõlpsasti vana konstr. majades 6 korda ja uutest raudbet. ehitistes 5 korda. Ka pommide löhkemisest tekkinud õhusurve aitas kaasa purustamistööle. Süütepommid, milliseid kasutati edukalt Baski metsade põletamiseks, arendasid t^o kuni 3000 üle nulli. Majaaluste keldrite kasutamine osutus koguni kardetavaks, kuna väljakäigud neist tihti varisesid pommitamise tagajärjel kinni. Varjupaigad 10—15 m maa-all osutusid pommikindlateks, samuti ka koopad mägedes, milliseid

sõjategevuse piirkonnas palju. 340 rivist väljalöödud lennukist 256 hukkusid õhuvõitluses, 56 suurt. mürskudest, 20 lennukil nende viimaste pommitamise ajal, 15 läksid kaotsi interneerimisel või vastase poole ülemineamise tagajärjel. Õhukaitse suurtükivägi teotses hästi, kuid vastaspoole pommitamisretki ei ole see suutnud takistada. Lennuväe tegevuse väikest ulatust ning vähest õpetlikkust Hispaanias arvesse võttes, leiab autor tarvilikuks suuremat tähelepanu pöörata vastavate maailmasõja kogemuste uurimisele; sealjuures

ta väljendab arvamust, et parimaks õhukaitse vahendiks on ikkagi oma võimas pommitamis-lennuvägi. Oma kirjutise ta lõpetab järgmiste prantsuse õhuministri sõnadega: „Suurendagem oma pommitamis-lennuväge — ja ma arvan, et keegi ei pane minule seda pahaks...“, 1937. a. kevadeks meil saab olema kaks korda niipalju pommitamis-lennukeid kui praegu, järgmise aasta lõpuks 4 korda ja 1940. aastal 5 korda niipalju. Sel viisil kindlustame oma maale tarvilise kaitse.”

Kk.

Sõjaväe elu.

Kuperjanovi Partisanide Pataljoni Üleajateenijatekogu 1922 – 1937.

Käesoleva aasta 29. novembril möödus 15 aastat ajast, mil pandi alus esimesele üleajateenijate organisatsioonile meie sõjaväes — asutati ühine 2. Jalaväerügemendi ja Kuperjanovi Partisanide Pataljoni Üleajateenijatekogu.

1922. a. 29. novembril rüügili kutsel tähendatud väeosade allohvitserid tulid kokku, et läbi arutada selle organisatsiooni asutamise küsimust. Küsimus tunnistati vägagi aktuaalseks ja otsustati asutada üleajateenijatekogu. Samal koosolekul valiti ka ajutine juhatus.

Kuna asutatud kogu põhikirja alusel taotles väga laiaulatuslikke eesmäärke, siis tuli nende elluviimiseks mitte ainult juhatusel, vaid ka kogu liikmeskonnal kokku võtta kõik oma tahe, oskus ja püsivus ülesseatud tähiste saavutamiseks. Selle kõigega tuli kogu väga hästi toime, vaatamata et liikmeskond kui ka juhatus koosnes kahe väeosa ohvitserkonnast. Just selle kahe väeosa allohvitserkonna hea omavahelise läbisaamise ja teineteise vastastikku mõistmise arvele tulebki panna asjaolu, et hiljem, kui mõlemad väeosad arvates 1. okt. 1928. a. määrati iseseisvateks üksusteks — 2. ja Kuperjanovi üksikuks jalaväepataljoniks —

jääb püsima ühiselt loodud organisatsioon.

Alles mitmeid aastaid hiljem osutus, et väeosade jagunemine ei jätnud avaldamata mõju kogu töödele ja toimingutele põhjusil, et väeosade asupaigad olid teineteisest eemal, samuti oli aja jooksul kujunenud

Kuperjanovi Partisanide Pataljoni Üleajateenijatekogu
Juhatus 1937. a.

Istuvad vasakult: v. a. o. A. Raag — laekur, veltveebel
O. Laurimäe — esimees, v. a. o. J. Mättik — sekretär.
Seisavad: n. a. o. E. Neumanskraft — majavanem-
raamatukoguhoidja, v. a. o. A. Lätt — abiesimees.

väeosadel omapäraseid traditsioone. Lõpuks leiti, et kogu jagunemine kaheks iseseisvaks organisatsiooniks võimaldaks kummallegi üksusele omaette suurema painduvuse juhtimises kui ka mitmesuguste erinevate huvidega ülesannete teostamiseks. Järgnevalt

otsustatigi 16. novemb. 1934. a. üldkoosolekuga kogu jagamine kaheks — vastavalt väeosadele — 2. Üksiku Jalaväepataljoni ja Kuperjanovi Partisanide Pataljoni Üleajateenijatekoguks.

Seda hilisemat ajajärku kummagi, nüüd juba omaette teed rajava kogu elu tähistab eriti intensiivne töö ja teotsemistahe. Tuldi heale mõttele korraldada vastastikuseid võistlusi mitmesugustel, nii kehaliskasvatuse, laskespordi kui ka teistel aladel, millised nüüd on välja kujunenud traditsioonilisteks.

See terve vaim ja võistlustahe, mis välja kasvanud kauakestnud sõbralikust koostööst kogu liikmete keskel kui ka naaberkoguga, on tiivustajaks ja tagatiseks, et tööind, mis püsinud kuni teetähiseni, milleni välja jõutud praeguseks hetkeks, ei raue ka siis, kui see on jäänud kaugele seljataha.

Käesolevat 15. aastapäeva tähistab kogu aktuse ja koosviibimisega 4. detsembril s. a. Tartu Garnisoni Üleajateenijatekogude Ühis-
kasiinos. A. L.

Tervitame

4. Üksikut Jalaväepataljoni
20. aastapäeva puhul

Jõhvi Ühispank

Tervitame 4. Üksikut Jalaväepataljoni tema 20. aastapäeva puhul

**Jõhvi
Tarvitajateühing**

Vastutavtoimetaja major A. Luts. Tegevtoimetaja kapten E. Saldra.

A/S „Ühiselu“ trükk, Tallinn. 1987.

**Tervitame 4. üksikut Jalaväepataljoni
20. aastapäeva puhul**

K.-M. A. Schmidt
JÕHVI

Turuplats 10

Telefon 77

Lihakauplus

Ed. Kippar
JÕHVIS

Raamatu- ja kirjutusmaterjali-
kauplus

V. Härma

JÕHVIS

Turuplats 2

J. Pertens'i
apteek

JÕHVIS

Saku õllekauplus
J. Lutverk

Jõhvis

Turuplats 1

K.-m. Joh. Sepp

Toidu- ja koloniaalkaubad

Jõhvis

Tartu t. 3

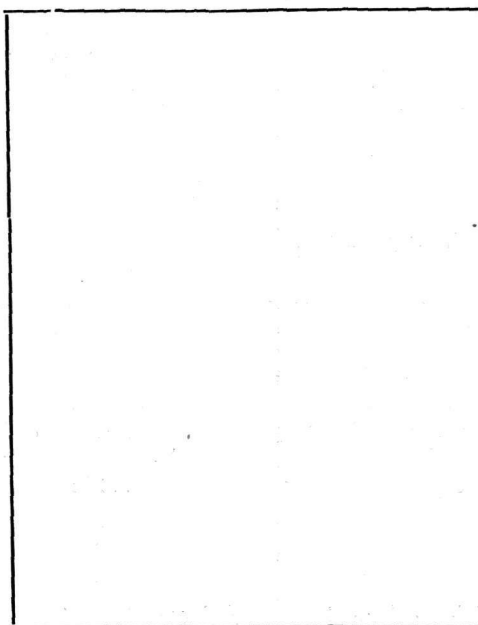
AKTSIASELTS

Ühiselu trükikoda

TALLINNAS, PIKK T. 42
KÕNETRAAT 442-04

Rotatsioonitrükk
Värvitrükk
Kooditrükk

VALMISTAB MAITSEKALT
JA PARAJATE HINDADEGA

**IGASUGUSEID
TRÜKITÖID**

Trükikoja juures laos alati saadaval: vallavalitsuste ja vallakohtute kantseleiraamatud, kutsed, teatelehed, maksukviitungid jne. Notaritele volikirja planketid, advokaatidele kohtuotsuste planketid jne